

Gildebrief

Het Gilde van

Molenaars

Ambacht van molenaar
is bijgeschreven in de Inventaris
Immaterieel Erfgoed Nederland

Het Gilde van Molenaars

43e jaargang no. 2 juni 2024

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van Het Gilde van Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2.500 stuks in de maanden maart, juni, september en december.

Alle leden van de vereniging hebben het recht in de Gildebrief artikelen te plaatsen, hun mening te uiten en kanttekeningen bij het beleid van de vereniging te plaatsen. Het hoofdbestuur van Het Gilde van Molenaars is niet verantwoordelijk voor deze uitingen en kan hierop niet worden aangesproken.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur.

De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel als blad.

Abonnement niet leden

Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de boekhouder (zie hieronder).

Bestuur van Het GVM

Voorzitter/veiligheid
Erik Kopp
voorzitter@gildevanmolenaars.nl

Secretaris
Tom Kreuning
Molenkade 8, 1829 HZ Oudorp NH
secretaris@gildevanmolenaars.nl

Penningmeester
Geert Jonker
penningmeester@gildevanmolenaars.nl

Opleidingscoördinator
Kees Kammeraat
opleidingscoördinator@gildevanmolenaars.nl

Afdelingscoördinator
Annie Driessen
afdelingscoördinator@gildevanmolenaars.nl

PR & Promotie
Peet Wessels
06 - 2120 7895
communicatie@gildevanmolenaars.nl

Ledenadministratie

Piet van Doorn
ledenadministratie@gildevanmolenaars.nl

Vertrouwenpersoon

Ada Meurs, 06 - 1676 6741
Willem van Breenen, 06 - 1121 4414

Verzekering

Jan Wieffer
verzekering@gildevanmolenaars.nl

Boekhouding

Andrien Muijsers
boekhouding@gildevanmolenaars.nl

Examencoördinator

Wilma Dondergoor
examencoördinator@gildevanmolenaars.nl

Bliksemaffleidercontrole

André Canrinus
bliksemaffleidercontrole@gildevanmolenaars.nl

Veiligheidscoördinator

Erik Kateman
veiligheid@gildevanmolenaars.nl

Steunpunt molenbiotoop

Vereniging De Hollandsche Molen
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam
020 - 623 8703, dhm@molens.nl

Rekeningnummers

IBAN NL40 TRIO 0198 54 28 95 (algemeen)
IBAN NL26 TRIO 0198 55 85 70 (Gildeverzendingen)
BIC TRIONL2U

Verslag Algemene Ledenvergadering	4
Examenresultaten voorjaar 2024	7
Wat ging er zoal mis in 2023	9
Geslaagden voorjaarsexamen 2024	11
Digitaal maalboekje	11
Het slagstuk	12
Hoeveel regen valt er nu eigenlijk?	14
Vangen met de staart	16
Westerveldmolen: 40 jaar hersteld	19
Nico Perdijk 45 jaar molenaar	20
Olieslaan bijgeschreven als erfgoed	21
Opleiding nieuwe stijl in Zeeland	22
Westlandse Molendag	24
Kauwtjes	27
Laat je niet afleiden	28
Slippende vang	29
Wordt molenaar	30

Redactie Gildebrief

Hoofredactie: Jannemieke Kroese en Evert Verhoeven
Namens bestuur: Peet Wessels
Redactieadres: Schoterveenpolder 1 2023 JZ Haarlem
hoofredactie@gildevanmolenaars.nl
Tekstredactie: Barend Zinkweg
Eindredactie: Johan van de Bunt

Vormgeving

Studio De Bunschoter

Druk

Drukkerij de Bunschoter, www.debunschoter.nl

Kopij en mededelingen

De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **septembernummer** van 2024 moet in het bezit zijn van de redactie voor **1 augustus 2024**. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@gildevanmolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de redactie.

Wijziging persoonsgegevens

Voor het wijzigen van persoonsgegevens, bijvoorbeeld bij verhuizing, ga je naar "MijnGVM" op de website www.gildevanmolenaars.nl. Log in met je e-mailadres en wachtwoord, vervolgens ga je naar "Mijn Profiel", dan naar "Mijn Gegevens" en vul de nieuwe gegevens in. Hier kan je ook aangeven of je de Gildebrief wel of niet als papieren versie wilt ontvangen.

Nummer 2

Beste lezer,

Inmiddels zijn we al halverwege het jaar en lijkt 2024 een topjaar voor molens en molenaars te worden. Hoewel er altijd redenen zijn tot zorg, zoals biotoopzaken en veiligheid, zijn er ook positieve ontwikkelingen. Molens en het molenaarsambacht zijn overal in de media te vinden: als decor in de clip van Joost Klein, op de NOS en in veel gedrukte media. Daarnaast zien we een andere geweldige ontwikkeling: steeds meer jonge mensen kiezen ervoor om hun brood te verdienen met het molenaarsambacht of daaraan verbonden zaken, zoals de molensmakerij of beleid.

Daar besteden we deze Gildebrief ook specifiek aandacht aan, door de jonge vakmolenaar Teunis Bleijenberg aan het woord te laten over zijn ervaringen en ambities.

Tevens wordt in deze Gildebrief het laatste deel van Ode aan de Molenaar gepubliceerd. In het herfstnummer zal hiervoor in de plaats een nieuwe rubriek verschijnen.

Fotograaf: Geja Sikma

Wilt u zelf een bijdrage leveren aan de Gildebrief, heeft u ideeën voor artikelen of de koers van de Gildebrief? We komen dan graag met u in contact!

Tot slot veel leesplezier gewenst met het zomernummer van 2024!

Jannemieke Kroese en Evert Verhoeven

KAM, juni 2024

Waarschijnlijk heb jij als lezer van deze Gildebrief ooit een 'klap van de molen' gehad. Dan bedoel ik hier 'klap' in de positieve betekenis: dat je gegrepen bent door molens. Mogelijk was je in je jeugd onder de indruk van die prachtige apparaten in het Hollandse landschap. Of was er op latere leeftijd zo'n moment waarop je beseftte welke pracht aan techniek en/of geschiedenis molens met zich meebrengen en je lid werd bij een molenploeg. Of zocht je naar een leuke bezigheid in een actief leven en vind je jezelf nu terug als onderdeel van een typisch Nederlands verhaal. Die klap delen molens volgens mij aan mensen uit. Molens maken indruk, ze geven je geschiedenis, ze bouwen ook vandaag een cultuurhistorisch verhaal. Voor mij geldt dat in ieder geval. Ik kreeg die klap toen ik als kleine jongen met mijn ouders molens bezocht en ik baseerde daarop trots mijn eerste spreekbeurt.

Als Gildeleden zijn we niet de enige die een klap hebben gekregen. Maar, voor jou ging het verder. Het was niet alleen leuk, zo'n molen. Nee, je werd zelfs zo gegrepen dat je koos om molenaar te worden. Vermoedelijk is er naast de molens ook een persoon belangrijk geweest in die stap. Iemand die je

verteld heeft over molens. Een persoon die je (voor de eerste keer) meenam naar een molen. Een persoon die je leermeester was of nog steeds is.

Een van die inspirerende mensen in de molenwereld is Erik Kopp. Ruim acht jaar kon hij zijn passie voor het ambacht overdragen op de molenwereld. Als voorzitter. Erik heeft veel voor het Gilde en de molenwereld betekend. Misschien is hij ook voor jou een inspiratie geweest.

En nu, in april is Erik afgetreden als voorzitter. Dat is een moment om verhalen van mensen in herinnering te brengen. Dat is op mooie wijze gedaan door Erik zelf en door zijn medebestuurders. Je leest erover in het verslag van de Algemene Ledenvergadering (ALV). Voor al die klappen die Erik heeft gemaakt, wil ik hem ook hier namens jullie allemaal bedanken. Symbolisch hebben we dat ook gedaan op de ALV, waarbij we extra kleur hebben gegeven aan het alom bekende jasje van Erik.

Nu mag ik de rol van voorzitter overnemen van Erik en met jullie mede vormgeven aan onze prachtige vereniging. Een vereniging met mensen die allemaal op hun eigen manier die klap hebben omgezet in activiteiten op en rond de molens. Een club van mensen

die zich, geheel vrijwillig, molenaar noemen en die vrije tijd of werktijd inzetten voor molens. Daaronder zie ik uiteraard ook al die leerling-

leden en leden van de maalploeg. Trots neem ik de Kam over van Erik en wil ik mijn passie voor ons ambacht doorgeven. Dat doe ik niet alleen, dat doen we samen. Om dat samen te kunnen heb ik een afsluitende vraag en oproep in mijn eerste Kam als voorzitter. Wie is de volgende aan wie jij jouw enthousiasme doorgeeft? Wie geef jij jouw 'klap' van de molenaar door? Doe het vandaag, doe het op Molendag, doe het als je in je omgeving spreekt over het ambacht. Op die manier maken we een prachtige vereniging van mensen, weliswaar een beetje 'gek', maar vooral mensen met passie. Wij kunnen de 'klap van de molenaar' doorgeven in onze verhalen over molens, van het verleden, van nu en van de toekomst.

Met vriendelijke groet,

Eelco van Norren

Verslag Algemene Ledenvergadering

van 6 april 2024 in het Openluchtmuseum Het Hooge Land in Warffum

DOOR: WILMA DONDERGOOR

1. Opening en welkom

De voorzitter opent de vergadering, heet allen welkom en bedankt de afdeling Groningen voor de gastvrijheid. Ook welkom aan de andere molenverenigingen: De Hollandsche Molen, het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en het Gild Fryske Mounders.

Voor Erik Kopp is het een bijzondere ledenvergadering in verband met zijn vertrek als voorzitter.

Staande worden de mensen herdacht die niet meer onder ons zijn.

2. Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 1 april 2023

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld met dank aan secretaris Tom Kreuning.

3. Mededelingen van het bestuur

a- Continuïteitscommissie

Deze commissie treedt aan als het hele bestuur tegelijk uitvalt of wordt weggestuurd en heeft dezelfde rechten en plichten als het Gildebestuur. In de Opleidingsraad van 14 oktober 2023 is besloten, dat de voorzitters van Noord-Brabant, Noord-Holland en Groningen deze commissie vormen. De wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) vereist dat dit in de statuten is vastgelegd.

b - Commissie Verbetering Opleiding (CVO)

Deze commissie werkt samen met de Examencommissie van De Hollandsche Molen. Meer hierover bij agendapunt 10 a.

c - Veiligheid

Er zijn in 2023 zes ongevallen met materiële schade gemeld en dat is zorgelijk. De voorzitter geeft een opsomming van deze ongevallen. Met name met hijsmiddelen in een korenmolen zijn veel ongevallen geweest. Daarbij is ook lichamelijk letsel opgetreden. Samen met het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en De Hollandsche Molen wordt onderzocht of er een (eendaagse) cursus Hijsmiddelen georganiseerd kan worden in de trant

van de al bekende cursus Valbeveiliging.

d - Organisatie rondom veiligheid

Er zijn heel veel dingen goed geregeld de afgelopen jaren: valbeveiliging, bezoekersprotocol, calamiteiten/ongevallenplan, bliksem-afleidercontrole en veiligheidscoaches. Deze onderdelen moeten goed verbonden worden en er moet meer uitwisseling van informatie zijn. Het bestuur werkt aan verbetering hierin.

Het aanmelden van ongevallen loopt nog steeds goed. Er wordt gelukkig steeds vaker melding gemaakt van ongevallen en gevaarlijke situaties, de schaamte is voorbij. Ook het melden van bijna-ongevallen is van belang. Daaruit kunnen belangrijke lessen getrokken worden. De voorzitter roept iedereen op te blijven melden.

4. Jaarverslag 2023

Enkele opmerkingen naar aanleiding van het Jaarverslag:

a - Wij zijn bezig met een oud ambacht, maar wel steeds moderner en ook meer online. De vergadering van vandaag wordt gestreamd, zodat mensen vanuit huis mee kunnen kijken. Een ander voorbeeld is de online weercursus. Deze kan tot twee weken na de uitzending nog bekeken worden op het YouTube-kanaal van het Gilde.

b - Via het Engelse vlaggetje op de homepage kunnen Engelstaligen nu informatie over het Gilde vinden. Zowel het Handboek Windmolenaar als het Handboek Watermolenaar zijn weer verbeterd en worden vertaald in het Engels. Het Handboek Watermiller is klaar en is te downloaden op de website en het Handboek Windmiller wordt deze zomer verwacht.

c - De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) vraagt voor de toekenning van hun subsidie een betere onderbouwing van de uren die besteed zijn aan instructie.

5. Financieel verslag

Penningmeester Geert Jonker geeft een toelichting op het financiële verslag.

a - In de jaarcijfers zijn de uitgaven en inkomsten gesplitst weergegeven voor activiteiten voor de opleiding en bijzondere activiteiten (jubileum, vertaling Handboeken, enzovoorts).

b - Het Gilde moet BTW afdragen aan de Belastingdienst, maar in 2023 hebben wij € 3.000 teruggekregen. Het eerste kwartaal van 2024 is er een bedrag van € 1.500 teruggekomen van de Belastingdienst.

c - Het Gilde kan financieel goed rondkomen. Besloten is dat voor 2024 alle bijdragen aan de afdelingen verhoogd worden met in totaal € 22.000 volgens de bestaande verdeelsleutel.

d - De vertaling van de Handboeken heeft in 2023 een grote wissel getrokken op de financiën. Dit komt omdat de RCE-subsidie voor de vertalingen al in 2022 ontvangen is. Het eindresultaat van 2023 is iets minder negatief dan in 2022.

6. Verslag kascommissie 2023

De kascommissie bestaande uit Carolien Pikkemaat, Michiel Baltussen en Ben van Roosmalen, heeft de boeken gecontroleerd en akkoord bevonden. Zij stellen de vergadering voor de Jaarrekening goed te keuren en het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid over 2023. De kascommissie, Piet van Doorn van de ledenadministratie en Andrien Muijers van de boekhouding worden bedankt. De nieuwe kascommissie bestaat uit Carolien Pikkemaat, Ben van Roosmalen en Fred Bloemendaal.

7. Begroting 2024

De penningmeester geeft een toelichting op de Begroting voor 2024.

Van nieuwe leden-in-opleiding wordt een opleidingsbijdrage gevraagd. De Handboeken zijn online te bestellen. Molenaars-in-opleiding krijgen € 55 korting op de Handboeken als ze deze als papieren versie bestellen. De vergadering gaat akkoord met de Begroting.

8. Bestuursmutatie

Voorzitter Erik Kopp is aftredend. Het bestuur stelt de vergadering voor Eelco van Norren te benoemen tot nieuwe voorzitter.

Erik geeft een korte terugblik op de afgelopen jaren met als hoogtepunten de UNESCO-status en het jubileumjaar. Hij bedankt zijn medebestuurleden, de verschillende commissies, examencoördinator Wilma Dondergoor, alle zusterorganisaties voor de goede samenwerking en bovenal alle instructeurs en (stage)molenaars. (Zie deze terugblik op YouTube op 51 minuten: <https://www.youtube.com/watch?v=hYcYUp5QE&t=3255>)

Erik draagt de voorzittershamers over aan de nieuwe voorzitter, Eelco van Norren. Daarbij vertelt hij een kleine historie over deze hamer: die is gemaakt van een kam uit het luikwerk van korenmolen De Hoop in Beets, gesloopt in 1949. Met applaus wordt Eelco van Norren door de vergadering benoemd als nieuwe voorzitter van het Gilde van Molenaars.

Eelco van Norren neemt vanaf nu de vergadering over van Erik Kopp en kondigt aan het bedanken van Erik als afsluiting van de agenda te doen. Hij geeft een korte terugblik op hoe hij in de molenwereld terecht is gekomen. (Zie Youtube op 1 uur 15 min: <https://www.youtube.com/watch?v=hYcYUp5-QE&t=4553>)

9. Verenigingszaken

a - De webshop is vernieuwd. De Handboeken, het nieuwe Hoofdstuk 8 over Het Weer, het jubileumboek, de vlaggen en de badges zijn daarop te bestellen. Een nieuwe kledinglijn is in bestelling. Deze komt binnenkort in de webshop.

b - De Gildebrief heeft een nieuwe hoofdredactie bestaande uit Evert Verhoeven en Janemieke Kroese. Voor de Gildebrief komt extra geld om deze nog mooier vorm te kunnen geven.

c - Er zal meer aandacht voor Jong Ambacht zijn. Plannen die zij hebben zullen ontwikkeld worden.

10. Opleidingszaken

a - Commissie Verbetering Opleidingen (CVO)

Het verbeteren van de opleiding lijkt wel een soort traditie. Johan van Dijk is de voorzitter van deze commissie en hij geeft een toelichting. De opdracht van de commissie is (voor nu) het verbeteren van de opleiding voor windmolenaar. Vorige week is er een enquête

gestuurd aan de afdelingen met de vraag: wat hebben jullie als afdeling aan digitaal materiaal voorhanden en wordt dit ook gebruikt? De reacties worden gebundeld en gekeken wordt wat daar landelijk mogelijk mee gedaan kan worden.

b - De Handboeken

Deze worden vertaald in het Engels en er is een groep molenaars in Engeland die het Handboek Watermolenaar als basis gaat gebruiken. De tekst en de tekeningen nemen zij over en zij gaan daar een boek van maken speciaal voor de Engelse situatie. De auteursrechten voor het gebruik ervan blijft bij het Gilde, waarvoor het Gilde een vergoeding krijgt. Het betreft vooralsnog eerst het Handboek Watermolenaar.

c - Digitaal maalboekje

Onder leiding van Peet Wessels is hiervoor een werkgroep opgericht. In samenwerking met het Gild Fryske Mounders en Marloes Stofferis (lid van de Raad van toezicht van De Hollandsche Molen) wordt gekeken of een app mogelijk is waarin de uren bijgehouden kunnen worden. Voor de langere termijn kan het ook helpen bij de verantwoording van de subsidie van de RCE. Dat zal echter te lang duren, vandaar dat de afdelingen vanaf nu gevraagd zal worden bij de toelatingsexamens de praktijkuren te vermelden op het Examen Aanmeld Formulier.

d - Jonge molenaars

De leeftijdsgrens om in opleiding te gaan is een paar jaar geleden verlaagd naar 14 jaar. In de Opleidingsraad van 9 maart 2024 is besloten dat de overeenkomst met de instructeur vervalt. Er komt nu een brief waarin vastgelegd wordt welke taken een jonge molenaar-in-opleiding wel en niet mag doen. Deze is te downloaden op de website. Aan de afdelingen wordt gevraagd te bewaken dat de molenaar deze brief aan de ouders stuurt. In Limburg is er een initiatief geweest in de vorm van een handboek voor arbeidsomstandigheden. Een werkgroep onder leiding van Kees Kammeraat werkt dit handboek verder uit.

11. Speelmolens

Er is een plan uitgewerkt om jeugd onder de 14 jaar te betrekken bij molens. Dit initiatief wordt verder uitgewerkt door Gerard Troost (RCE), De Hollandsche Molen en het Gilde. De ambitie is dat er over twee jaar in elke afdeling een speelmolen staat waar de jeugd 'lid kan worden van de molenaars-club' en op deze molen kennis kan maken met het ambacht van molenaar. Er is al een soort bouw-

pakket klaar. Een oproep wordt gedaan aan de afdelingen om hierover mee te denken. Zij kunnen zich melden bij de secretaris.

12. Rondvraag

Nicole Bakker doet een oproep aan de molenaars en moleneigenaren om zich aan te melden voor de Nationale Molendagen op 11 en 12 mei 2024 in verband met het versturen van de posters, de presentjes, enzovoorts. Ze meldt dat de inschrijving van start is gegaan voor de VriendenLoterij Molenprijs van € 75.000 en dat bij het Molenfonds aanvragen gedaan kunnen worden voor een restauratie. Educatie is ook een onderdeel van het Molenfonds. Informatie hierover is te vinden op de website van De Hollandsche Molen. Daarnaast wordt er gewerkt aan een protocol voor het gebruik en onderhoud van de steenkraan. Geert Jonker vraagt of er een bedrag uitgegeven kan worden aan een speelmolen? Nicole Bakker geeft aan dat hier wel geld voor beschikbaar is uit het Jongerenfonds en dat er in samenwerking met de RCE naar fondsen gezocht gaat worden.

Harrie Mühren vraagt aan Eelco van Norren wat voor hem succes over vijf jaar betekent. Eelco merkt op dat er te veel aspecten zijn om dit in één keer te kunnen beantwoorden. Als voorbeelden geeft hij aan: de verhoging van aantal leden tot boven 3.000, het kunnen laten voortbestaan van het vak van molenaar dat al zolang bestaat, het ervoor zorgen dat jonge mensen dit vak ook mooi gaan vinden en met passie gaan doen en het doorzetten van de verjonging.

Paul Alkemade heeft twee vragen via de mail naar aanleiding van het punt uit het Jaarverslag dat er een toename is van vragen aan de vertrouwenspersonen over situaties tussen molenaar en bestuur. Is er naast aandacht voor lichamelijke veiligheid ook aandacht voor sociale veiligheid? Antwoord: Dat is een heel belangrijk thema.: je vertrouwd en veilig voelen op een molen is heel belangrijk. Ga het gesprek met elkaar aan als dat nodig is. Tweede vraag: er lijkt een toename in conflicten tussen bestuur en molenaar. Gaat het Gilde daar ook op inzetten? Antwoord: Het Gilde is een opleidingsinstituut voor molenaars en niet voor bestuurders en moleneigenaren. Voorlopig wordt hier geen beleid op ingezet. Wel staan de vertrouwenspersonen open voor het gesprek.

13. Afscheid van Erik Kopp als voorzitter

Geert Jonker bedankt Erik namens alle molenaars uit het hele land voor zijn jarenlange inzet als voorzitter van het Gilde. Om in de molenwereld te blijven: er is een moment om de molen op te zeilen en een moment om af te zeilen, dat moment is nu gekomen. Geert geeft een korte terugblik op de afgelopen jaren, waarbij hij een aantal kwaliteiten van Erik naar voren haalt: begrip, beleid en be- raad, durf en doorzetting, het delen van lief en leed, vuur en vlam, veiligheid en vertrou- wen, voor wind en water, met ziel en zalig- heid en bovenal: niet zonder humor.

Kees Kammeraat stelt een veel voorkomende vraag bij examens: "Wat is wind?" Wind is bewegende lucht. Hij geeft een opsomming van alles wat Erik in verband brengt met lucht: werken bij de marineluchtvaartdienst, bewegen in het Gilde als voorzitter, zeilen met een boot en werken met de wicken van de molen. Kees bedankt Erik voor het feit dat hij een nieuwe voorzitter heeft weten te vin- den.

Annemie Driessen blikt terug op de laatste vergadering van de Opleidingsraad: wat een sfeer en wat een harmonie. Prachtig om te zien.

Peet Wessels dankt hem hartelijk voor alle steun, begeleiding en visie die hij gaf om de PR en Communicatie verder te ontwikkelen. Het affiche van Het jaar van de Molenaar hebben zij vaak samen onthuld. Namens het bestuur en alle leden van het Gilde biedt zij Erik een enveloppe aan met daarin een ca- deaubon voor een verblijf in een Bed & Breakfast in een molen.

Johan van Dijk tussen vertrekkend voorzitter Erik Kopp en nieuw benoemd voorzitter Eelco van Norren
(Foto Kees Kammeraat)

Nicole Bakker bedankt Erik namens DHM voor de fijne samenwerking. Je leert elkaar vaak het beste kennen als het over niet-leuke dingen gaat. Namens DHM biedt zij een klein- e attentie aan.

Tom Kreuning spreekt de vergadering toe vanaf het secretariaat van het Gilde en leest een bericht voor van Piet Groot. Piet is een van de oprichters van ons Gilde en compli- menteert het bestuur voor het vele werk dat wordt gedaan voor de molenaars. Tom heeft als langstzittend bestuurslid de hele periode met Erik Kopp uitgezeten en heeft grote waardering voor wat hij allemaal heeft ge-

daan voor het Gilde. Tom nodigt Erik en zijn vrouw Karin uit om als afscheid een keer te komen lunchen. Ook bedankte hij Robbert Meinders van de techniek voor de perfecte streaming.

Tom meldt daarbij dat dit zijn laatste jaar als secretaris is en dat er op zoek gegaan moet worden naar een nieuwe secretaris. Belang- stellenden kunnen zich bij hem melden. Eelco van Norren bedankt Erik namens het hele bestuur. Met de uitdrukking "klap van de molen(aar)" wordt Erik - zoals altijd in zijn blauw geruite jasje - door de aanwezigen be- plakt met gekleurde post-its met daarop hun wensen. (Bedanken van Erik vanaf 1 uur 56 min: <https://www.youtube.com/watch?v=hYcYUp5QEct=6989>)

14. Sluiting

De nieuwe voorzitter sluit de vergadering. De volgende Algemene Ledenvergadering zal zijn op 5 april 2025.

Dit is de conceptversie, geredigeerd door be- stuur, ter vaststelling op de komende Algeme- ne Ledenvergadering.

Erik en Eelco voor zaagmolen De David (Foto Derk Jan Tinga)

Examenresultaten voorjaar 2024

DOOR: HARRIE MUHREN, voorzitter van de Examencommissie van De Hollandsche Molen

De examenperiode van het voorjaar 2024 ligt al weer enige tijd achter ons als deze Gildebrief in de bus is gevallen. Deze examenperiode waren er 49 kandidaten voor windmolens en 3 voor watermolens. Deze periode zijn er helaas 6 kandidaten afgewezen (allen windmolenaar). Dat leidt tot een slagingspercentage van slechts 88 procent en dat is ver onder wat in de afgelopen jaren werd behaald.

Waar gaat het mis

Als voorzitter zie ik alle verslagen en kijk ik naar waarom de kandidaat is afgewezen. Kandidaten worden nooit afgewezen op één of twee dingen. Afwijzing volgt nadat de Examencommissie een aantal tekortkomingen heeft gezien tijdens de drie onderdelen van het examen: de praktijk, op de kapzolder en algemeen plus weer. En veiligheid is ook een hoofdbestanddeel.

Buiten de molen

Het praktisch handelen gaat over het algemeen goed alhoewel soms wat onzeker. Waar het dan echter vaak mis gaat is 'het waarom': doordacht handelen, rekening houdend met de weersituatie op dat moment. Waarom doe je iets? Je moet het niet alleen kunnen laten zien, maar ook kunnen uitleggen. Dat is de verbinding tussen theorie en praktijk en tussen praktijk en theorie.

Tokkelen na het lichten van de vang, de bezetketting (meestal) kort rechts, wiekverbeteringen en zelfzwichting zijn zomaar een paar onderwerpen die aan bod komen. Feiten en rijtjes opdreunen uit het boek laten niet zien dat je het ook begrijpt en dat je weet waarom je iets doet.

In de molen

In de kap wordt gesproken over de handelingen aan het begin van de draaidag, over smeren, de verschillende kruisystemen, de verschillende vangsystemen, de werking van de vang en wat een goede werking kan tegenwerken. Ook hier gaat het niet om feitjes en rijtjes, maar dat je

weet hoe dingen op elkaar inspelen. Je moet kunnen bepalen of het veilig is om met de molen te draaien. Als iets niet in orde is, moet je weten wat je zelf kunt aanpakken en wanneer de molenmaker nodig is.

Algemeen plus het weer

Het laatste deel van het examen vindt plaats aan een tafel, meestal in de 'molenaarshut' en vaak met een bakje koffie. Er wordt gevraagd welke (industrie)molens bezocht zijn en daar wordt dan over doorgevraagd. Maar zorg dan wel dat je daar ook wat van af weet en daarover kunt vertellen.

En dan is er nog het weer. Wat de Examencommissie wil horen, is dat je kunt uitleggen wat er op een weerkaartje te zien is. Dat je kunt uitleggen wat wind is en wat voor uitwerking die heeft op de molen en wat de gevaren zijn. En dat je kunt uitleggen hoe je er naar handelt. Fronten, passage van een lagedrukgebied, de trekrichting van buien en ijzel zijn een paar weersverschijnselen die gevaarlijk kunnen zijn voor de molen. Waar het dan om gaat is: hoe herken je deze verschijnselen, wat zijn de gevaren en hoe handel je er naar.

Waar gaat het dan mis...

Het praktisch handelen is meestal voldoende, maar de verbinding tussen theorie en praktijk ontbreekt. De Examencommissie is er dan niet van overtuigd, dat de kandidaat te allen tijde veilig met de molen kan omgaan. De kandidaat wordt dan afgewezen.

Ten slotte

De Examencommissie is naderhand altijd van slag als er een kandidaat moet worden afgewezen en er wordt dan ook nog lang over door gesproken. Het is nooit leuk om iemand teleur te moeten stellen maar wat mot dat mot. De Examencommissie heeft immers de verantwoording naar de moleneigenaren toe om tijdens het examen de kandidaat te toetsen naar de exameneisen. Moleneigenaren moeten er op kunnen vertrouwen, dat geslaagde molenaars te allen tijde veilig met de molen kunnen omgaan.

Goed bestuur en kracht van wind

DOOR: PAUL ALKEMADE

Op zaagmolen De Rat in IJlst heeft een examenkandidaat een makkie aan de vraag hoe de zaagmolen werkt. Op een zaag-raam staat als superspiekbriefje: Door goed bestuur en kracht van wind zaag ik de bomen heel gezwind.

Professioneler

Veertig jaar geleden slaagde ik voor het examen, niet in IJlst maar in Delft. In de jaren erna zag ik hoe de organisaties in de molenwereld professioneler werden. De opleiding van het Gilde is goed doordacht, De Hollandse Molen heeft veel kennis, molens zijn veelal in goede staat, molenmakers zijn beter, er zijn meer mogelijkheden voor financiering, vrijwilligers zetten zich breder in... Maar hoe ontwikkelden molenbesturen zich?

Keerzijde

De Nederlandse molens hebben een ijzersterk imago, mede dankzij de passie van de molenaars. Dat imago is fijn, maar heeft een keerzijde. Volgens het imago doet iedereen in de molenwereld prachtig werk. Maar net als in de gewone wereld vervult toch niet iedereen zijn taak even professioneel. Het jaarverslag over 2023 in de Gildebrief van maart vermeldt een toename van conflicten tussen molenaars en molenbesturen. Dat is slecht nieuws, vooral omdat in een conflict al gauw de molenaar aan het kortste eind trekt. Ondanks het mooie imago is het met onze sociale veiligheid niet altijd goed gesteld. Hierover wordt echter weinig gesproken.

Verzetten of toegeven

Bij een oploeiend conflict kan een molenaar zich verzetten of toegeven. Weigert hij of zij te erkennen fout te hebben gehandeld, dan dreigt het uit de hand te lopen, waarna de molenaar niet meer kan aanblijven. Geeft de molenaar toe dan mag die blijven, de passie ligt immers bij de molen en bestuurlijk gedoe laat hem koud. Maar bij een volgend voorval zegt men al snel, dat "de molenaar alweer in de fout gaat". Dat ook de vorige keer de fout bij de molenaar lag staat dan buiten kijf, want "dat werd immers niet tegengesproken". Onze passie maakt ons kwetsbaar.

Zorgwekkende waarschuwing

Enige tijd geleden werkte ik als betaalde molenaar bij een molenorganisatie. Ik nam deel aan de personeelsvertegenwoordiging, die soms stevige kritiek op onderdelen van het beleid uitte. Op een dag verweet ik een afdelingshoofd het lang uitblijven van zijn reactie op de inbreng van de molenaars. Hij barstte in woede uit en beet me toe, dat ik zijn drukke agenda niet kende. Die middag kreeg ik van de directie een eerste officiële waarschuwing, want ik zou "me intimiderend en agressief hebben geuit". Mijn leidinggevende die erbij was geweest, getuigde dat ik het afdelingshoofd gedwongen had fel te reageren. Kortom, het afdelingshoofd barstte uit en mij werd dat aangerekend. Ik verzette me hierte-

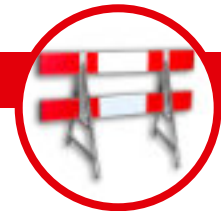
gen en werd prompt geschorst. Ik ging naar de rechter en in kort geding trok de directie de schorsing in. Toch bleef zij ontkennen verkeerd gehandeld te hebben. Ik schreef zowel de vakbond als de Raad van Toezicht van de organisatie aan. De vakbond hielp me. Ondanks de duidelijkheid in de getuigenissen schreef daarentegen de Raad van Toezicht terug niets verkeerd in het handelen van de directie te kunnen zien.

Wat kunnen we leren?

Mijn verzet was ongebruikelijk. Het arbeidsrecht en de vakbond hielpen me toen. Maar welke vrijwillige molenaar kan hetzelfde doen? In een conflict met het bestuur zijn de keuzes voor de molenaar of al dan niet onder protest weggaan of toegeven en het beste ervan hopen. Goed besturen vereist vaardigheid. Goed besturen kan men leren. Het Gilde leidt echter geen bestuurders op. Toch kunnen we het belang van goede molenbesturen aan de orde stellen. De Rat weet waarom.

Het leerzame zaagraam in molen De Rat

Wat ging er zoal mis in 2023

DOOR: BAREND ZINKWEG

Het Gilde vindt de veiligheid in molens heel belangrijk en houdt al een hele tijd een lijst van voorvallen bij. Die lijst is te vinden op www.gildevanmolenaars.nl, doorklikken op Veiligheid, daarna op Incidentenregistratie en daar inloggen. Als er iets voorgevallen is bij jou op de molen kan je daar een formulier vinden om dat te melden. Je kan daar ook doorklikken op een lijst van voorvallen sinds 1975. Hieronder staat in het kort wat er vorig jaar gemeld is. Doe er je voordeel mee.

12 februari

Duim verdraait en gekneusd tijdens het bedienen van de handmatig bediende lier. De oorzaak ligt aan een vastgelaste buis op de slinger en het gebruik van rubberen handschoenen met antislip. De pijp op de slinger is weer losgeslepen. Ook worden andere, minder stroeve handschoenen gebruikt.

21 februari

Bij het hijsen van de looper blijkt het oog van een van de beugels niet goed onderin de haak van het spindel te zitten. Door met een bankwerkershamer op het oog te slaan wordt geprobeerd het oog onder in de haak van het spindel te krijgen. Na onderzoek blijken alle steenbeugels onbetrouwbaar en zijn vervangen.

8 april

Molenaar wordt onwel op de kapzolder. Hij voelt zich duizelig en gaat op de penbalk zitten. Hij valt voorover van de penbalk, door het gat tussen de kapzoldervloer en de koningsspil op de luitafel. Grote hoofdwond met een nacht ziekenhuisopname. De Arbeidsinspectie is betrokken na een melding door de eigenaar. (Lees hierover het artikel in De Gildebrief van september 2023.)

30 mei

Tijdens het malen schiet de harp tussen twee delen van de bezetketting open. De molen kruit tot de kruiketting aan de andere kant van de staart weer strak komt te staan. Een nieuwe, grotere harp is geplaatst en vaker inspecteren.

25 juni

Beide roekettingen zijn gezekerd met drie sloten. Deze zijn van de kruipalen verwijderd door een onbevoegd lid van de stichting om te voorkomen dat bezoekers struikelen over de roekettingen. De sloten zijn verwijderd zonder afspraak/toestemming van de twee aanwezige gediplomeerde molenaars.

7 juli

De spindelbout zonder kraanbeugels valt uit de steenkraan met schade aan de weegschaal. De spindel was schoongemaakt en door trillingen tijdens het malen losgetrild. Na dit incident is een borging aangebracht.

8 juli

Deel van een aluminium regelklep is losgeraakt en op straat terecht gekomen met schade aan de molen. Na onderzoek door de molenmaker blijkt er een las te ontbreken. Dit wordt hersteld en gecontroleerd bij alle molens van de stichting met gelijksoortige wieken.

30 september

Tijdens het dichtslaan van de luiluiken valt een brok baksteen naar beneden. Dit komt van achter een vloerbalk, waar geen enkel zicht is op los gesteente. Het brokstuk valt naast het vak waar het veilig zou moeten zijn om tijdens het luien te verblijven. Gelukkig staat er op dat moment niemand. Direct na het incident is met een plankje genoemde ruimte dicht gemaakt.

3 oktober

Een zak mais (25 kilo) valt op een schouder bij het naar beneden aflaten met het luiwerk. Dit is van ongeveer 1,5 meter hoogte van de luimat gevallen. Er lagen teveel of niet goed geborgde zakjes mais in de mat. In de toekomst minder zakjes, geen gladde zakken, goed borgen en afschermen van de ruimte waarbinnen gewerkt wordt.

16 december

De steenkraan bezwijkt terwijl de ligger aan de kraan hangt met letsel aan ribben. De eerste indruk is dat de kraan door houtrot is aangetast.

Bloed op de luitafel

MOLENJONGERENDAG

**SAVE
DATE**

The

21 SEPTEMBER 2024

OP DE WATERMOLEN VAN GELDERMALSEN

Gratis af te halen op molen De Korenbloem in Zoelen (Gld)

Wegens restauratie van de molen hebben we **vier gebruikte molenzeilen** over die in redelijke staat verkeren. Geschikt voor een gevucht van ongeveer 24,50 meter. Er zitten een paar kleine gaatjes in en enkele hoektouwen moeten vervangen worden.

Heb je er belangstelling voor, neem dan contact op met één van de molenaars via 06 - 23 30 57 60 of 06 - 22 33 19 83.

Geslaagden voorjaarsexamen 2024

DOOR: WILMA DONDERGOOR, Examencoördinator

Watermolenaars

Donderdag 7 maart

De Bovenste Plasmolen, Plasmolen

Mayke Bronkhorst
Rob Duinkerken
Theo van der Leer

Donderdag 7 maart

De Adriaan, Haarlem

Fons Frensen
Tiede Ijma
Lisa van Dijk
Erik d'Ailly

Donderdag 21 maart

Woldzigt, Roderwolde

Ton Stel
Jan Moedt
Marten Hogeveen
Henk Postema

Vrijdag 5 april

Fleringer Molen, Fleringen

Joop Wiggers
Martin Fischer
Erwin Bouwmeester
Gerrit Denneboom

Windmolenaars

Dinsdag 5 maart

St. Victor, Heeze

Peter Wijers
René van Tiggelen

Dinsdag 12 maart

Noorder-M, Sint-Maartens-vlotbrug

Kees Boeije
Jans Boes
Gijs Evers

Woensdag 27 maart

De Vriendschap, Veenendaal

Channa van Harmelen
Wouter Schoemaker
Kees Jansen
Erwin Buteijn

Dinsdag 9 april

De Kraai, Westbroek

Gernand Hierink
Ruben Drenth
Tim Baars

Woensdag 6 maart

De Volharding, Best

Joris Pijnenburg
Ronald Essinger
Nico van Brussel
Johan van der Rijt

Donderdag 14 maart

De Otter, Oterleek

Nadia Kreuger
Sylvia Heeremans
Jeroen Baas
Iris Hartog-Baas

Donderdag 28 maart

Daam's Molen, Vaassen

Paul Joormann
Eli Langkun
Gerrit Jan ter Welle

Donderdag 11 april

Molen van Verbeek, St. Odiliënberg

Saskia Bulk
Tom van Herten

Woensdag 3 april

Oostmolen, Mijnsheerenland

Johan Faasse
Bram Wildenberg
Peter Griffioen

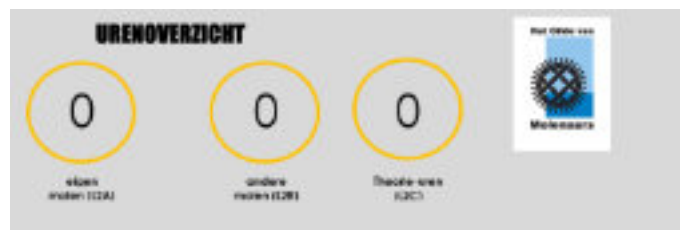
Digitaal maalboekje

DOOR: RAMON KROES, Jong Ambacht

De afgelopen twee vergaderingen van de Opleidingsraad (OR) is er al kort over gesproken: een digitaal maalboek voor leden-in-opleiding. Jong Ambacht is een werkgroep binnen het Gilde die de belangen behartigt van alle jonge leden en wij pakken dit op en gaan er mee aan de slag. Om te bepalen wat het dagelijks bestuur en de Opleidingsraad precies willen, is Peet Wessels ook in de werkgroep Digitaal Maalboekje gestapt. Samen met haar hebben wij gekeken naar wat er duidelijk en overzichtelijk in moet staan. Van die ideeën is een praatpapier gemaakt dat naar een ontwikkelaar kan om daar verder mee aan de slag te gaan.

Wat is het plan?

We willen een digitaal maalboekje maken dat gekoppeld is aan je lidnummer. Op je telefoon kan je die openen en invullen. Om als leerling een overzicht te krijgen hoe het staat met je lessen is er een overzicht

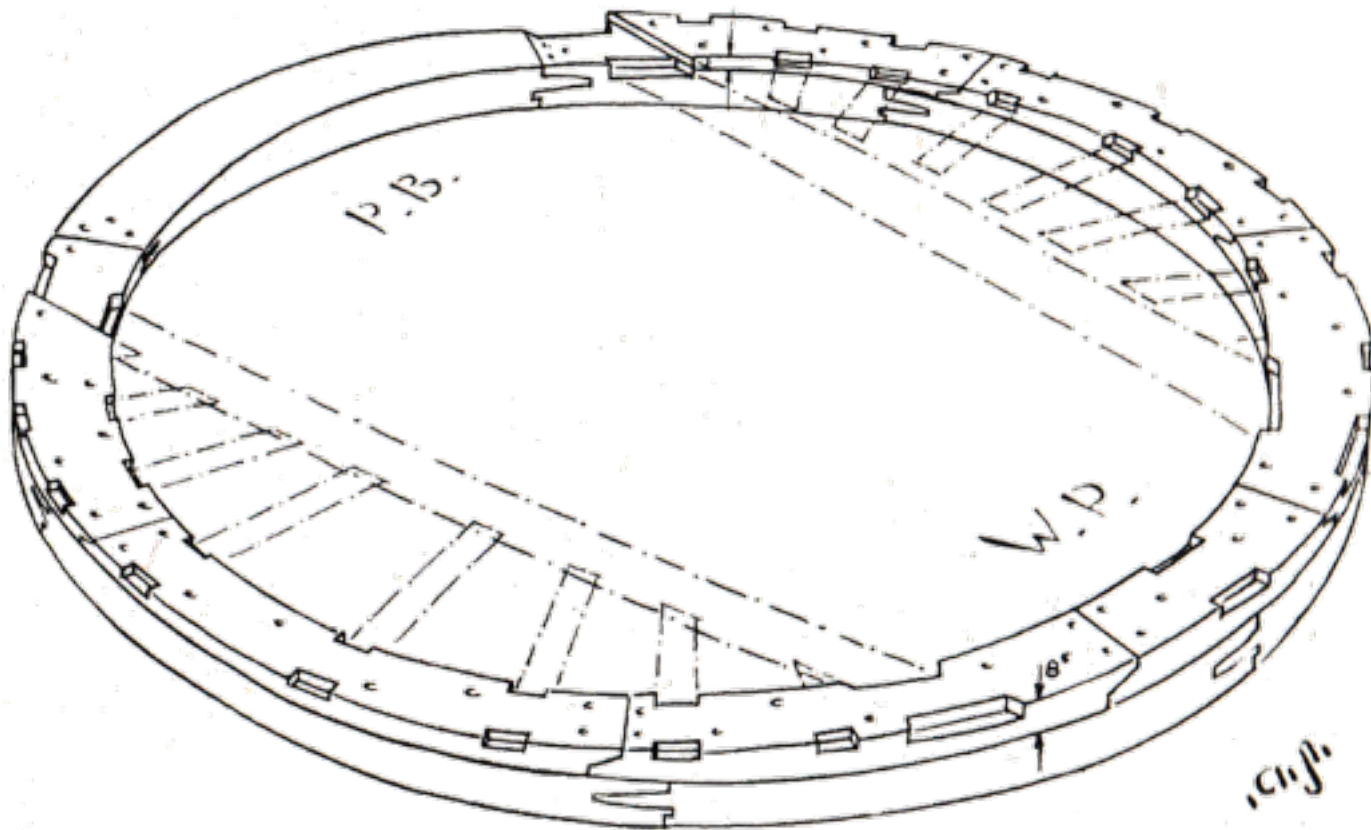

met alle uren op je eigen molen, op een vreemde molen en je theorie-uren. Als je de vereiste uren gehaald hebt, dan kan je een verzoek doen om een aanvraag naar de instructeur te sturen. Die kan dan het gele aanbevelingsformulier voor het examen invullen. Hiermee is het voor de planner van het provinciale examen ook makkelijker. Die ontvangt een duidelijk leesbaar bestand en heeft meteen een digitaal bestandje dat in het archief van de afdeling bewaard kan worden. Het hele ontwerp staat nog in de idee-fase, maar wij hopen dat we bij de volgende OR een duidelijk plan kunnen presenteren.

Het slagstuk

DOOR: JAN HOFSTRA

Afb. 1. Tekening van het slagstuk op een overring door Anton Sipman uit zijn boek *Molenbouw*. W.P is het windpeluw en P.B. is de penbalk

Waarschijnlijk zullen niet alle lezers van dit blad gelijk weten wat het slagstuk is. Die komt dan ook niet op alle molens voor maar voornamelijk in Zuid-Holland. Anton Sipman denkt dan ook dat het een Zuid-Hollandse uitvinding is.

Waar ligt het slagstuk

Met het slagstuk wordt de overring (kruiring) opgedikt en wel het meest aan de voorzijde van de kap onder de voeghouten. Net buiten de voeghouten wordt deze steeds dunner om achter tegen de voeghouten dood te lopen. Verder is het slagstuk overal net zo breed als de overring. Met houten nagels wordt het slagstuk aan de overring vastgemaakt en wel zodanig dat de lussen in de overring en het slagstuk verspringen. Het laatste dunne stuk wordt overigens gewoon met spijkers vastgemaakt. Op molens met een slagstuk zitten de voeghouten alleen aan de achterkant recht-

streeks in de overring gekeept. De roosterhouten en de voeghouten aan de voorkant zitten gekeept in het slagstuk. Het gevolg is dan ook dat de kap gelijk al wat in de schuine van de bovenas komt te liggen. De afstand tussen de roosterhouten en de kuip is zodoende niet overal hetzelfde, maar onder het windpeluw groter. Volgens het molenboek van de Haagse molenmaker Krook uit 1850 heeft het slagstuk aan de voorkant een dikte van 13 centimeter en aan de achterkant een dikte van 3 centimeter.

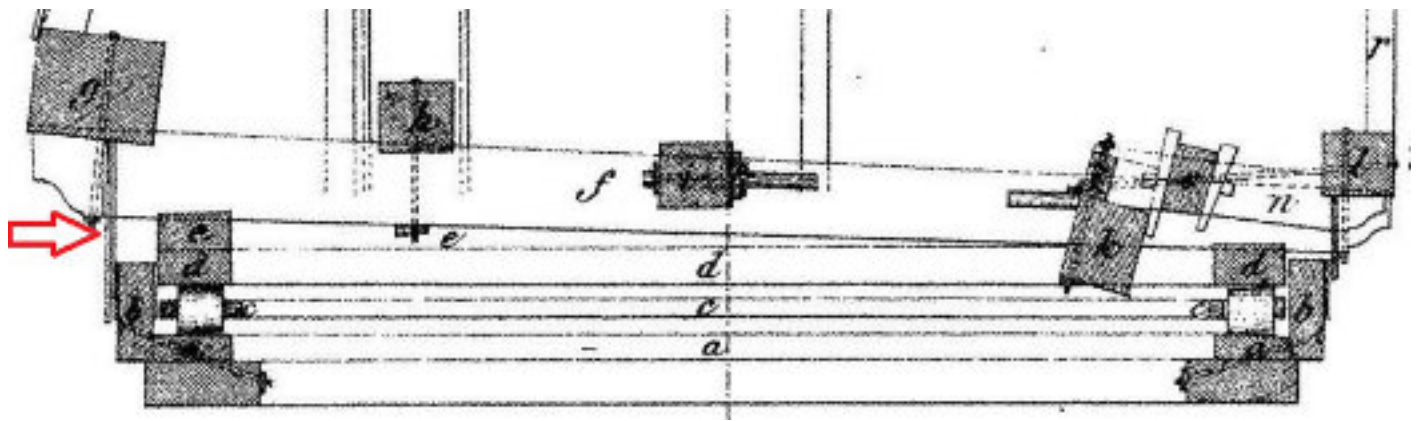
Boeken en bestekken

In de oude molenboeken van Van Natrus, Polly en Van Vuuren uit 1734 en in dat van Johannis van Zyl uit 1761 zoekt men tevergeefs naar het slagstuk. In de oudste bouwbestekken komt het slagstuk ook zelden voor. In het bouwbestek voor de molens van de Beemster (1608) en in dat van Schermer (1633) komt

ook geen slagstuk voor. Wel wordt daar genoemd dat de overring onder de voeghouten wat dikker moet zijn, zowel voor als achter. Het doel hiervan was om de voeghouten wat dieper dan de roosterhouten in de overring te kunnen kepen.

Rollenkruierwerk

Zelf ben ik begonnen op molens met een neutenkruierwerk. Je zou denken dat door de wrijving de overring op molens met een neutenkruierwerk veel meer slijt dan op molens met een rollenkruierwerk, maar het tegenovergestelde is het geval. Als je goed en iedere week met zachte reuzel smeert, wordt de overring op molens met een neutenkruierwerk zo glad en glimmend als een spiegel. Bij molens met rollen kan die erg splinterig en ruw worden. Ik ben wel eens op een molen geweest waar buiten de loop van de rollen nog een kraag stond van wel 4 centimeter hoog. Op die mo-

Afb. 2. Op deze tekening uit 1850 van molenmaker Krook is het slagstuk aangegeven met de letter 'e' (rechts van de rode pijl). De schuine ligging van de voeghouten is heel goed te zien

len was dus in de loop van de tijd wel 4 centimeter hout weggesleten. Ook op andere molens was vaak zo'n kraag te zien. Omdat het grootste gewicht aan de voorkant op de overring rust is de slijtage daar ook altijd het grootst. Als de voeghouten ook nog wat doorbuigen zullen ze zo snel op de kuip komen. Waarschijnlijk is dat de reden dat het slagstuk is uitgevonden voor molens met een rollenkruierwerk. Zo wordt niet alleen de overring versterkt, maar de afstand tussen de voeghouten en de kuip wordt zo ook groter. Door de schuine ligging van de voeghouten wordt de afstand tussen de kuip en de voeghouten achter natuurlijk wel weer kleiner, wat soms ook weer problemen kan geven.

Doorbuigen van de voeghouten

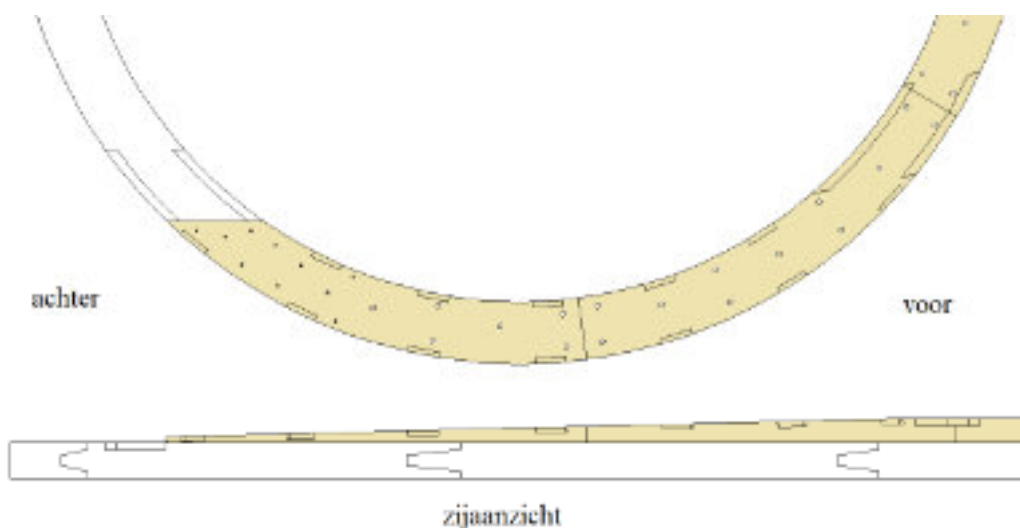
Vers eikenhout is nogal buigzaam en gaat altijd staan naar de kracht die erop wordt uit-

gevoerd. Voor houten schepen is dat een voordeel, want zo kan men nat hout met wat hitte in de gewenste vorm buigen. In de molenbouw is dat meestal een nadeel, want zo krijgen lange spruiten 'oren' door de druk naar boven door de lange schoren. De voeghouten gaan voor en achter hangen, waardoor ze in het midden omhoog gaan en zogenaamde 'ruggen' krijgen. Bij de binnenkruiers is de lengte van de voeghouten tussen de kepen in de overring vrij lang en valt het meestal wel met die doorbuiging mee. Bij de latere buitenkruiers is de kap veel kleiner en is deze afstand minder groot, waardoor deze voeghouten relatief ver buiten de overring steken: met een grotere doorbuiging als gevolg. Bij enkele molens van de molenviergang in Zevenhuizen gingen de voeghouten op die manier achter op de kuip lopen. Bij deze molens heeft men boven de kuip kepen in de voeg-

houten gemaakt. Molen nummer 2 van de molengang van Aarlanderveen kreeg ook met dit euvel te maken. Door de kruivloer te voorzien van een stalen bekleding en de rollen wat dikker te nemen kon men ze hier weer voldoende vrij laten lopen van de kuip.

Tot slot

Buiten Zuid-Holland zijn ook wel molens met slagstukken te vinden, onder andere op de in 1872 gebouwde poldermolen De Eendracht in Kimsverd die gewoon een neutenkruierwerk heeft. Hier heeft het aanbrengen van slagstukken nog het voordeel dat de verbindingen in de delen van de overring worden versterkt. De molenmaker beschikte vermoedelijk over het molenboek van Krook en zal wellicht zo op dit idee zijn gekomen.

Afb 3. Tekening van het rechter deel van het slagstuk door Jan Hofstra

Wateroverlast in Soest na 93 millimeter in 2014

Hoeveel regen valt er nu eigenlijk?

Regen, er valt genoeg van in Nederland. Lichte regen, motregen en bakken met regen, wij kennen daar een aantal uitdrukkingen voor. Maar hoeveel regen valt nu eigenlijk uit een front of een bui? Dat kunnen werkelijk gigantische hoeveelheden zijn. Gelukkig zijn er dan windwatermolens om bij te springen om extra water af te voeren als dat nodig is.

DOOR: DAVID HENNEVELD, weerkundige

Regen uit fronten en buien

Buien laten vaak plaatselijk een hoeveelheid water achter terwijl fronten op grote schaal regen geven. Een front geeft vaak 1 tot 10 millimeter neerslag over een langere tijd, hoewel in extreme gevallen 50 tot 100 millimeter mogelijk is. Buien geven vaak meer neerslag in korte tijd en dan kan het gaan om hoeveelheden tussen 1 en 50 millimeter, maar er zijn hogere uitschieters mogelijk. In de zomer kunnen buien juist veel meer neerslag produceren dan in de winter. Dit heeft te maken met de warmte van de lucht. Hoe warmer

de lucht, hoe meer vocht deze kan bevatten en dan kan er veel meer regen uit een bui vallen. In de winter hoor je zelden dat een bui straten blank zet, 's zomers komt dit regelmatig voor.

Neerslag meten

Neerslag wordt gemeten aan de hand van officiële regels en richtlijnen. Het KNMI (Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut) bijvoorbeeld doet dat met een verwarmde trechter in een ondiepe grindbak. De meter heeft een bepaalde afstand tot de bovenkant

van de grond, zodat er geen spatwater in kan komen. Om de grindbak groeit kort gemaaid gras. De verwarming in de trechter smelt sneeuw tot water, zodat er toch precies gemeten kan worden. Door het land heen hebben honderden amateurs een regenmeter staan en zij geven de gegevens elke dag door aan het KNMI. Zo ontstaat een redelijk goed overzicht van de gevallen hoeveelheden neerslag.

Radarbeelden

Natuurlijk blijven grote verschillen mogelijk

Officiële regenmeter van het KNMI

Ook dit is een officiële maar wat oudere regenmeter

en er zijn ook gebieden waar minder regenmeters staan. Om dan toch te weten hoeveel regen er gevallen is, maakt men gebruik van samengestelde radarbeelden over een bepaalde periode: die geven dan een prima aanduiding hoeveel neerslag er gevallen is. Dat zou dan ook weer overeen moeten komen met de daadwerkelijk gemeten hoeveelheden neerslag. Gelukkig is dat geen probleem tegenwoordig met de huidige, nauwkeurige radarbeelden.

Hoeveel regen valt er nu?

Regen meten we in millimeter per vierkante meter. Dan is 20 millimeter regen op een vierkante meter 20 liter water per vierkante meter. Heeft iemand een achtertuin van 15 vierkante meter dan valt er bij een bui met 20 millimeter regen: 20 maal 15 = 300 liter water. Valt er 50 millimeter uit een flinke, zomerse onweersbui dan heeft de tuin 750 liter te verwerken. En dat valt dan in één achtertuin. Dat is een beste hoeveelheid water.

Regen uit een front boven Nederland

Op grotere schaal worden de getallen bizar, helemaal omdat dat alles boven onze hoofden gevormd wordt in buien en fronten.

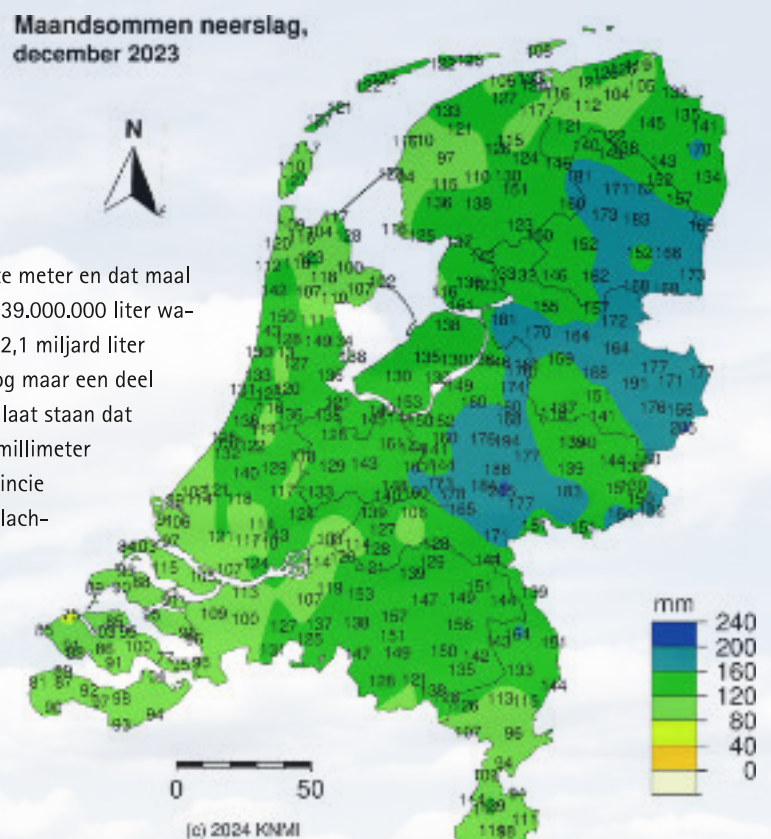
Wateroverlast

In grote delen van Soest viel enkele jaren geleden uit een buiengebied in een middag 93 millimeter regen. Dat is dus 93 liter water op elke vierkante meter! Alles stond onder water en met bootjes dreef men over straat. De gemeente Soest beslaat 46 vierkante kilometer. Laten we nu eens uitgaan dat de helft van Soest die neerslag te verstouwen kreeg, dat is

23 vierkante kilometer. Waar praten we dan over? 1 vierkante kilometer is 1 miljoen vierkante meter, 23 vierkante kilometer meet dan 23 miljoen vierkante meter en dat maal 93 millimeter = 2.139.000.000 liter water ofwel afgerond 2,1 miljard liter water. Dit is dan nog maar een deel van een gemeente, laat staan dat er bijvoorbeeld 60 millimeter valt in de hele provincie Limburg met heuvelachtig terrein. Je praat dan over miljarden liters water dat allemaal een uitweg zoekt naar het laagste punt. Geen wonder dat er soms overstromingen zijn met lokale wateroverlast.

Afvoer van regenwater

De grond moet al deze regen opnemen en afvoeren. Dat gaat lastig bij veel regen: er valt dan meer water dan de grond kan opnemen. Het water gaat dan afstromen naar wegen, putten en sloten. Wanneer het kletsnat is, zoals begin 2024, dan staat ook het grondwater bijna tot aan het maaiveld. Dan is de grond verzadigd en kan het geen water meer opnemen. Dan stroomt nog meer water af en neemt de kans op wateroverlast toe.

Neerslagkaart van het KNMI met de neerslagcijfers van een maand

Vangen met de staart

DOOR: ADRIE VAN DER ENT EN BAS DE DEUGD

Het is een mooie maaldag op de Middelmolen in Molenaarsgraaf. Er waait die vrijdag een goede maalwind met een kracht van 3 tot 4 uit het westen. Er zijn verder geen bijzonderheden. Ergens in de middag hoort Adrie een bonkend geluid in het bovenhuis. Hij gaat boven kijken en ziet een behoorlijk groot stuk hout op de zolder liggen. Adrie gaat weer naar beneden om de molen te vangen.

Verrot

Dit vangen gaat met een enorm kabaal en met veel schrik, want de vang ligt er op, maar het gevlucht staat niet stil. Sterker nog: het gaat alleen maar harder. Met de schrik in zijn lijf gaat Adrie weer naar boven. Boven is de schade enorm. De hele zolder ligt vol met hout. Die

stukken hout zijn de vulstukken van het bovenwiel. Door het uitvallen van een stuk verrot hout zijn de knepelstroppen los gaan zitten. Hierdoor krijgen alle vulstukken ruimte om te bewegen. Door de draaiende as en het stilstaande bovenwiel zijn de vulstukken vermorzeld.

Kruien

Met een nog grotere schrik in zijn lijf komt Adrie beneden. Hij besluit om de molen krimpnd om te kruien. Dit kruien met een hard draaiend gevlucht gaat zonder grote problemen, gezien de omstandigheden. Als de molen zo'n 70 graden om is, komt het gevlucht tot stilstand en gooit Adrie de roe aan de ketting. Met de wind achter het zeil wordt deze opgerold. Het 3e en 4e zeil wordt met hulp van de buurman op-

1. Een enorme puinhoop

3. Losse knepelstrop

2. Het spiegelgat is een doorkijkgat geworden

4. Nieuwe vulstukken

gerold. Die zag vanuit de verte, dat het niet goed ging en kwam helpen. Nadat de molen afgezeild en aan de ketting ligt heeft Adrie de molenstichting ingelicht.

Herstel

De volgende dag komt de molenmaker om het gevlucht te borgen. Met een ketting en een balk is het gevlucht gezekerd. De balk wordt gebruikt als een wartel en op deze manier is de ketting strak gezet. Door de vang niet te lichten is er enorm veel schade voorkomen. Het bovenwiel bleef op deze manier op zijn plaats. Was de vang wel gelicht dan had het bovenwiel kunnen kantelen.

Om dit goed op te lossen is het een probleem dat de molenmaker geen tijd heeft en ook dat er geen goed materiaal is. Na een goede zes weken zijn de nieuwe vulstukken door de molenmaker geplaatst.

5. Het bovenwiel is nog heel. Let op de geknikte kruisarmen

Handboek: 7.3.10

Wat te doen bij vangbreuk

Als er een onderdeel van het vangstelsel breekt terwijl men bezig is met vangen spreken we van vangbreuk. Men kan dan niet meer vangen. De vang moet daarom regelmatig grondig gecontroleerd worden om de kans op vangbreuk kleiner te maken, hoewel een dreigende materiaalbreek daarmee niet altijd opgespoord kan worden.

Breekt er toch iets tijdens het vangen probeer dan éérst vast te stellen wat er gebeurd is: is de vang zelf kapot of alleen de bediening? Bijvoorbeeld: een gebroken maanijzer of een losse binnenvangketting?

Bij een kapotte bediening kun je mogelijk met handkracht samen de vangbalk uit de haak tillen. Is echter de vang zelf kapot dan moet de molen uit de wind worden gekruidd. Dit noemt men 'vangen met de staart'.

Daarbij is het volgende van belang: - Licht indien mogelijk de vang weer: afhankelijk van de oorzaak van de vangbreuk verminder je daardoor misschien het slepen als de vang op de rijklamp rust.

Vacature secretaris van het Gilde

Het bestuur van het Gilde zoekt per april 2025 naar een nieuwe secretaris. De huidige secretaris, Tom Kreuning, heeft er dan drie termijnen op zitten.

De secretaris is de spil van de vereniging en regelt veel voor de vereniging. Het bestuur is daarom op zoek naar iemand die goed bekend is met de verenigingsstructuur en daarbij ook nog eens een dag in de week de tijd heeft om deze functie te vervullen.

Het is belangrijk voor de kandidaat-secretaris om ruim van tevoren mee te draaien in het bestuur zodat de definitieve overdracht soepel kan plaatsvinden. Dit is dan ook de reden om de vacature nu al open te zetten.

Wilt u meer weten of weet u wellicht iemand die een geschikte secretaris voor het Gilde zou zijn?

We vernemen het graag via: secretaris@gildevanmolenaars.nl

Koning

MOLENZEILEN

- *Nieuwe zeilen*
- *Reparaties*
- *Touwwerk*

Jelle Koning
Tel. +31 6 15107316
info@koning-molenzellen.nl

www.koning-molenzellen.nl

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS TITULAER
voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.
Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.
Restauratie van stenen en maalstoelen.
Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.
Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland
Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Zeilmakerij van Neerven bv

Sinds 1925

MOLENZEILEN

kwaliteit WK 100% Polyester: Bruin
kwaliteit 50% Polyester, 50% Katoen: Bruin, Wit
kwaliteit MARLON: Bolus Rood

Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS
Tel. 0412-624028

E-mail: info@zeilmakerijvanneerven.nl

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

WIEKENMAKERIJ

VAAGS

AALTEN

ONTWERP & PRODUCTIE

550+ gelaste roeden	100% NDO lascontrole
45+ geklonken roeden	100% betrouwbaar

www.wiekenmakerij.nl

- In onze **wiekenmakerij** lassen en klinken we molenroeden met kennis en ervaring van meer dan **100** jaar molenmakerij.
- Elke molenroede en wieksysteem is **uniek** en wordt nauwkeurig ontworpen met **aandacht** voor historie en betrouwbaarheid.
- Onze medewerkers en processen zijn gecertificeerd, we passen **100%** NDO lascontrole toe en leveren onze vertrouwde garantie.
- Ga naar **wiekenmakerij.nl** voor betrouwbare roeden en wieken.
- **Volkomen. Vertrouwd. Verzekerd.**

Westerveldmolen: 40 jaar hersteld

DOOR: WALTER HEERINK en HENRI DE LAT

Dit jaar is het 40 jaar geleden dat uit de restanten van de voormalige molen van Brunninkhuis een vrijwel geheel nieuwe molen werd opgetrokken. Uiteraard wilde de Molenstichting Lattrop-Tilligte dit jubileum niet geheel ongemerkt voorbij laten gaan: tijdens de Nationale Molendag op zaterdag 10 mei vond er in en rond de huidige Westerveldmolen een feestelijk programma plaats met tal van activiteiten voor zowel jong als oud.

Geschiedenis

Eigenlijk viert de Westerveld dit jaar een dubbel jubileum. Volgens de geschiedschrijving werd de molen in 1864 gebouwd door molenmaker Joseph Fickers uit Wietmarschen. Die verkocht hem in 1865 voor 2.000 gulden aan Gerhardus Brunninkhuis die in die tijd al molenaar was. Kortom, de molen bestaat dit jaar alweer 160 jaar. Brunninkhuis maalde zowel voor zichzelf (hij was ook bakker) als voor de boeren uit Tilligte en Lattrop die het gemalen graan als veevoer gebruikten. Omdat rond 1890 Lattrop haar eigen molen kreeg, stond vanaf dat jaar de molen geheel in dienst van de boeren rondom Tilligte.

Verval

Omdat malen op de wind niet altijd even betrouwbaar was, werd in 1911 een 16 pk petroleummotor in de molen geplaatst. Het motorhuis dat toen werd gebouwd is nog steeds in gebruik, nu als clubhuis van de Broadbikkers, een vriendengroep van de zoon van voormalige eigenaar Brunninkhuis. Toen in 1929 ook nog eens een wiek afbrak was het gedaan met het malen op de wind. In 1930 werd het maalgedeelte vervangen door een hamermolen waarmee boekweit kon worden verwerkt. In 1942 werden de boekweitstenen en de kap verwijderd. Ook een deel van de romp moest er aan geloven, zodat uiteindelijk alleen de belt en een halve romp als restanten overbleven van wat ooit een gezichtsbepalende molen was in het Tilligter Westerveld.

Herbouw

Omdat de familie Brunninkhuis nog steeds erg begaan was met de molen werd de molen begin jaren tachtig overgedaan aan de nieuw opgerichte Molenstichting Lattrop-Tilligte. Het doel was de molen in volle glorie als korenmolen te herbouwen. Met de nodige subsidies en onder begeleiding van molenmaker Wintels vond de herbouw plaats als project in het kader van de werkverruiming voor jongeren die langer dan 9 maanden werkloos waren. Van deze restauratie staat overigens een filmpje op YouTube. (Zoek: 'Restauratie Westerveldmolen'.) In 1984 werd de restauratie afgerond en de herbouwde molen opgeleverd en werd de Molenstichting Lattrop-Tilligte de trotse eigenaar. Zoals gezegd is dat een feestje waard.

Naast feest, ook zorgen

Onlangs hebben wij Willy ten Dam uitgezwaaid als molenaar, hij werkte altijd met veel plezier in deze molen. Het molenaarsteam bestond

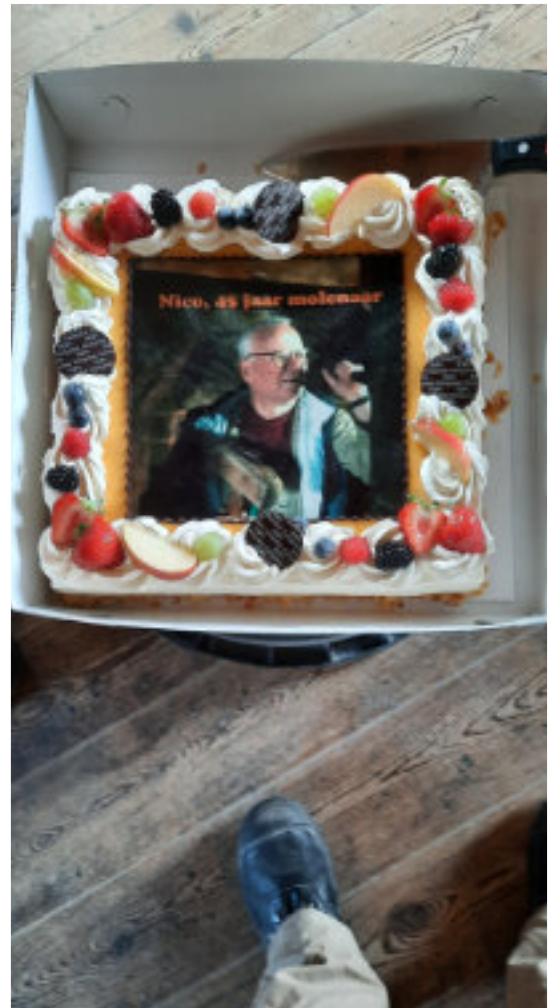

daarmee nog uit slechts twee vaste molenaars, af en toe aangevuld met een tweetal invallers. Gelukkig is het team weer uitgebreid met een extra molenaar die onlangs geslaagd is voor het landelijk examen. Er wordt echter nog steeds uitgekeken naar aanvulling, bij voorkeur met mensen uit Tilligte en omgeving. Kom gewoon eens langs tijdens openingstijden van de molen: in de regel op zowel de woensdagmiddag als de zaterdagmiddag.

Nico Perdijk 45 jaar molenaar

DOOR: ARIE VINK

Afgelopen Nationale Molendag was Nico Perdijk 45 jaar molenaar op korenmolen De Ruiter in Vreeland.

In 1979 stapte Nico bij veevoederbedrijf Schuurman naar binnen met het verzoek om met de molen te mogen draaien. De molen was voor het bedrijf niet meer in gebruik. Na enige gesprekken kreeg Nico toestemming. Vanaf deze periode is er veel consumptiemeel geproduceerd voor levering onder andere aan bakkers.

Veel nieuwe molenaars zijn door Nico ook opgeleid en een deel is nog steeds actief als molenaar. Ook wij mochten onder leiding van Nico het getuigschrift halen. Nico behoorde

tot de eerste groep vrijwilligers van het Gilde van (Vrijwillige) Molenaars, dat in 1972 is opgericht. Vele functies heeft Nico binnen het Gilde vervuld en hij heeft zijn sporen binnen de molenwereld zeker verdiend.

Om het heugelijke feit te vieren was er als verrassing een grote feestelijke taart met zijn beeltenis erop. Onder het genot van een kopje koffie en een stuk gebak hebben we Nico in het zonnetje gezet met de familie, de molenaars en de eigenaren.

Proficiat Nico en nog vele leuke jaren met je collega-molenaars op korenmolen De Ruiter. Groet van je collega-molenaars.

Olieslaan bijgeschreven als erfgoed

DOOR: MARJAN SCHETSBERG, bestuurslid Olie- en Korenmolen Woldzigt

Op vrijdag 19 april 2024 is het ambacht Olieslaan officieel bijgeschreven in de inventaris van het Immaterieel Erfgoed Nederland (IE). Dat is een heuglijk feit, want zo kan dit erfgoed beter beschermd worden. De ondertekening van het officiële document vond plaats in Olie- en Korenmolen Woldzigt in Roderwolde door vertegenwoordigers van Olie- en Korenmolen Woldzigt, de Eerbeekse Oliemolen, de Noordmolen Twickel en een vertegenwoordiger van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed.

Erfgoed

In 2018 ben ik voor de eerste keer naar een landelijke erfgoeddag geweest in Woerden. Het olieslaan is een ambacht dat al vanaf 1500 wordt beoefend en verdient een plek in de inventaris, zo vinden wij. Het begin van de aanvraag is het maken van een pagina met tekst en foto's op de website van het Kenniscentrum. Die is in 2022 aangeemaakt en daarna kregen we een adviseur erfgoedzorg die ons door het hele proces heen zouden loodsen.

Samen

De betrokkenheid van alle oliemolens in Nederland was belangrijk en zij zijn ingelicht over onze actie. Op de vraag wie mee wilde helpen, kregen we veel positieve reacties. Het schrijven van de teksten was niet altijd gemakkelijk: wij schreven te vaak over 'de molen' en te weinig over het olieslaan. Omdat het ambacht nogal verworven is met molens bleek het nodig om de teksten meerdere keren te herschrijven. Jan Gröneveld, Herman Heskamp en ik hebben dat met de hulp van de adviseur gedaan samen met onze molen-achterbannen en Hans van Dijk van Molenmuseum De Wachter in Zuidlaren. Zij lazen onze teksten en verbeterden die waar nodig was.

Geslaagd

Naast de hulp die wij kregen was er nog een belangrijk onderdeel waar wij aan moesten voldoen: het zoeken naar ondersteuners. Dat zijn be-

stuurders en andere betrokkenen die ons initiatief een warm hart toedragen. Wij hebben bestuurders uit Drenthe en Gelderland en de besturen van alle oliemolens van Nederland gevraagd. Van allen ontvingen wij een handtekening wat erg stimulerend werkte. In november was het plan volgens onze adviseur klaar om verstuurd te worden naar de beoordelingscommissie. In december hoorden we dat wij waren geslaagd: het olieslaan kon worden bijgeschreven.

En nu verder

Wij zijn nu gehouden aan het uitvoeren van de acties die wij in het plan hebben beschreven. Eén daarvan is al uitgevoerd: het maken van de website oliemolens.nl. Deze is al redelijk goed gevuld. Wij hebben na de ondertekening een dronk uitgebracht: "Op een succesvolle toekomst voor het ambacht, op alle olieslagers in Nederland en met dank aan allen die hebben bijgedragen". Wij kijken met veel plezier terug op deze bijschrijving. Er is een goede basis gelegd voor de instandhouding van het ambacht en er zijn nieuwe contacten gelegd. Tot onze verrassing ontving molen Woldzigt op 19 april van Molenmuseum De Wachter een prachtig zelfgemaakt bordje dat bij ons in de molen een mooi plekje krijgt.

Vlnr: Oeds Keizer (Woldzigt), Hans van Dijk en Geert Rozeveld (De Wachter) en Marjan Schetsberg (Foto Lia Snoek)

Vlnr: Gröneveld (Twickel), Herman Heskamp (Eerbeek), Marjan Schetsberg en Hans Meijer (Woldzigt) (Foto Lia Snoek)

Opleiding nieuwe stijl in Zeeland

Praktijkdag op molen Den Haas in Zierikzee (Foto Michel Dellebeke).

De laatste tijd is er, net als in het verleden, veel te doen over de opleiding tot molenaar. Op dit moment is een commissie de opleiding aan het herzien. In Zeeland zijn we sinds een paar jaar ook bezig met een vernieuwde opzet van de opleiding om deze toegankelijker, eenvoudiger en aantrekkelijker te maken voor toekomstige molenaars. Wij noemen dat ‘Opleiden, de 2.0 versie’.

DOOR: MICHEL DELLEBEKE

Geslacht/ongeslacht

Vooropgesteld moeten we vaststellen dat niet iedereen geschikt is om molenaar te worden. Dit kan verschillende oorzaken hebben, maar we moeten het wel als basisgegeven in het achterhoofd houden. Daarom kunnen we wel het aanbieden versimpelen maar zonder de exameneisen te veranderen. Aanbieden op de juiste manier maakt de opleiding toegankelijker. Zelf had ik misschien ook wel astronaut willen worden of zoetwaterkapitein, maar als je niet geschikt bent zal het niet lukken.

Welkom

Het idee om de opleiding in Zeeland anders aan te bieden begon al in 2018 met een club jonge molenaars die het niveau zagen dalen en de kennis en vaardigheden zagen teruglopen. Molenaar ben je immers 24/7 en zo dien

je dan ook om te gaan met een monument dat voor het overgrote deel met gemeenschapsgeld in stand wordt gehouden. In Zeeland kun je op ieder gewenst moment instappen in de opleiding. Bij aanvang zal één van de bestuursleden een welkomstpraatje houden en eventueel de boeken overhandigen. We vertellen er gelijk bij dat ze voornamelijk moeten worden gezien als naslagwerk en dat het niet de bedoeling is om ze volledig uit het hoofd te leren.

Erfgoed

We hechten veel waarde aan regionale kenmerken en willen deze proberen te behouden. Ook zien we de molen en diens erf met omgeving echt als monument. In Zeeland zijn de molens het langst in bedrijf gebleven en zo doende is er gelukkig nog vrij veel historische

waarde bewaard. Een toekomstig molenaar moet zich hier wel van bewust zijn en er naar handelen om dit te bewaren. Dat betekent geen poespas en flauwekul, maar een molen behandelen als een werktuig in een historische verband en als plaats in de samenleving.

Maatwerk

Er zijn snelle leerlingen en leerlingen die meer tijd nodig hebben. Het is maatwerk en dat maakt het opleiden van mensen een leuke hobby! Voor sommigen is de benodigde 150 uur een makkelijke opgave en anderen kunnen het met het tienvoudige nog steeds niet. Het belangrijkste vinden we dat de kandidaten het leuk vinden en genieten van hun hobby. Hoe lang men erover doet is niet ter zake doende, het privéleven speelt namelijk ook een belangrijke rol. Druk leggen we daarom niet op.

Groepsfoto bij de Twuyvermolen in Sint Pancras bij het bezoeken van poldermolens en binnenkruiers.

Leerling-molenaars op bezoek bij de Vlietmolen in Lexmond.

Op stap

De theorielessen hebben we uitgesmeerd over twee jaar en een ieder kan op elk gewenst moment instromen. In het verlengde van deze lessen organiseren we praktijkdagen in en buiten de provincie. Zo gaan we kijken op een pelmolen in de provincie gekoppeld aan een middag touwwerk en splitsen. Omdat we in Zeeland bijna alleen maar bovenkruier-korenmolens hebben, gaan we voor andere functies en types op reis. Binnen twee weken na de theorieavond gaan we met een gehuurd busje op reis naar poldermolens, binnenkruiers of industriemolens. Hierbij letten we dan ook op verschillende werktuigen en wiesystemen. Meer dan eens zijn we al ruimhartig ontvangen waarbij de cursisten zelf de handen uit de mouwen moeten steken. Na afloop eten we altijd gezamenlijk, wat een groepsgevoel sterk verbetert. We zijn allemaal met dezelfde hobby bezig en hebben elkaar nu en mogelijk in de toekomst ook nodig. Ook redden we het vaak niet meer met maar één busje!

De lucht lezen

Het weer in Zeeland is, door al het water, zeer kenmerkend. We proberen dit dan ook op een praktische manier aan te vliegen. Hiervoor maken we sinds kort gebruik van een regionale weerkundige die de bijzonderheden van het Zeeuwse weer vertelt. Ook gaan we een dagdeel het weer waarnemen en beoordelen: met z'n allen op de stelling naar de lucht kijken. Ook in de groepsapp wordt regelmatig een weerfoto gedeeld en besproken, maar ook andere wetenswaardigheden.

Trots

Onze manier van opleiden wordt positief ontvangen en de groep is momenteel voor Zeeuwse begrippen zelfs groot! En dit zonder reclame te maken, want een actie om nieuwe vrijwilligers te werven start pas komende zomer! De huidige instructeurs hebben het over algemeen nu al druk, wat eigenlijk een goed teken is. De leeftijd van de cursisten varieert van 14 tot 71 jaar en bestaat uit zowel man-

nen als vrouwen uit alle delen van de provincie. Als bestuur zijn we trots op de huidige gang van zaken. Er is een gezellige en positieve sfeer en met name de onderlinge band tussen de cursisten is goed.

De toekomst

Pasgeleden is de afdeling ook nauw betrokken bij het opstellen van een provinciale molenvisie. Hierin staan elf aandachtspunten voor overheden en organisaties voor het behoud van molens en molenaars in de provincie. Kernwaarde hierin is de vrijwilliger op de molen die een belangrijke rol speelt. Zijn of haar opleiding moet goed zijn, maar ook de waardering van de eigenaar voor de werkzaamheden dient voldoende te zijn. Hierin ligt nog werk op vele vlakken, maar gelukkig staan alle neuzen de goede kant op en is ook het besef bij de politiek dermate goed dat we als afdeling een nog positievere kijk hebben op de toekomst!

Jonge Zeeuwse molenaars die meewerken aan het Gilde 2.0. Op de stelling van De Hoop in Middelburg staan van links naar rechts: Corneel Droogers, Lennart v/d Torren, Dennis Bommeljé en Michel Dellebeke. Niet op de foto staat fotograaf Jeroen van Dijke.

Molenvrijwilligers van het eerste uur: Egbert van Wijk, Jaap Bebelaar en Cees Melis (van links naar rechts) voor de stellingdeur van molen De Hoop in Middelburg.

Westlandse Molendag (29 juni 2024)

DOOR: PETRA TEN HOVE

De korenmolen van 's-Gravenzande (Foto Petra ten Hove)

Molen De Roos in Delft (Foto Jan Spruit)

"Zou een nieuwe editie niet prachtig zijn? En dan weer compleet met fietsroute, stempelkaart en medailles voor de deelnemers..." Toby de Kok ('s-Gravenzande), Lia van der Kruyk-Slingerland (Rijswijk) en Rob van Zijll (Schipluiden) besloten afgelopen herfst de draad weer op te pakken: na een pauze van 4 jaar zal op 29 juni 2024 de 27e Westlandse Molendag plaatsvinden.

Glazen stad

De naam Westland verwijst hier niet naar de huidige fusiegemeente, want die bestaat pas sinds 2004. Het gaat hier over het bekende glastuinbouwgebied dat gelegen is tussen de Noordzee, Den Haag, Delft en de Nieuwe Waterweg. Vanwege de vele kassen staat het ook

bekend als de 'Glazen Stad' en het telt niet minder dan 13 werkende molens: 8 korenmolens en 5 poldermolens.

Fietsroute

De fietsroutekaart van eerdere Westlandse Molendagen is helemaal bijgewerkt met de nieuwste fietsknooppunten en dient dit jaar ook weer als stempelkaart. Hij is op de dag zelf bij alle 13 molens voor 5 euro verkrijgbaar. Deelnemers kunnen hun fietstocht starten bij een molen naar keuze en vervolgens zelf hun route bepalen. Bij alle molens kunnen zij tussen 9 uur 's ochtends en 5 uur 's middags een stempel halen. Bij minimaal 5 stempels krijgt de deelnemer een 'molenmedaille' uitgereikt als aandelen aan de dag. Een rondrit langs de molens per auto is ook mogelijk, maar het vinden van een parkeerplek zal bij de meeste molens vrij lastig zijn.

Activiteiten

Korenmolens met een winkel zullen zoals gebruikelijk verschillende soorten meel en bakmixen verkopen. Bij een aantal van de deelnemende molens zijn speciaal voor de Westlandse Molendag extra activiteiten. In 's-Gravenzande worden bijvoorbeeld poffertjes gebakken en bij De Groeneveldse Molen in Schipluiden wordt koffie, thee en limonade geschonken. Bezoekers van De Wippersmolen in Maassluis kunnen een molenmodel in Lego bekijken en molen De Korpershoek in Schipluiden heeft een tentoonstelling: "Van houten roe tot kruipaal". Getoond

worden onder meer bouwtekeningen die laten zien, dat er ooit plannen bestonden om deze molen op een stelling te plaatsen. Bij molen De Roos in Delft wordt een ambachtenmarkt gehouden waar bezoekers meer te weten komen over het werk van de molenmaker. Ook zal een imker uitleggen hoe bijenwas in de molen wordt gebruikt. Een steenhouwer zal het maken van hals- en penstenen toelichten. Bij de kraam van museum De Timmerwerf uit De Lier zijn hijsblokken en antiek gereedschap te zien. Natuurlijk zijn alle molens op 29 juni gratis te bezoeken!

Voor meer informatie over de deelnemende molens zie <https://www.westlandsemolens.nl> en/of

<https://www.facebook.com/westlandsemolens>

De Schaapweimolen in Rijswijk. (Foto Toby de Kok)

De Nieuwlandse Molen in Hoek van Holland (Foto Petra ten Hove)

Van beroep korenmolenaar

DOOR: TEUNIS BLEIJENBERG (Foto's Evert Verhoeven)

Graag wil ik mij aan u voorstellen. Mijn naam is Teunis Bleijenberg, 26 jaar en van beroep korenmolenaar. Voor mij is de passie voor molens ontstaan midden op de Veluwe bij molen De Hoop in Elspeet. Hier ontmoette ik de gepassioneerde molenaar Wim Witteveen bij wie ik later met succes mijn opleiding tot molenaar heb gevolgd.

Nieuw-Zeeland

Al vroeg in de opleiding merkte ik, dat ik het werken met een molen erg mooi vond. Zo kwam ik terecht bij korenmolen De Maagd in Hulshorst, aangesloten bij het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde. Daar wordt dagelijks gemalen voor bakkerijen en de eigen winkel. In 2023 kreeg ik de kans om een halfjaar op de molen van Foxton (Nieuw-Zeeland) te gaan werken en hier de kennis van het molenaarsambacht door te geven. Ter voorbereiding hebben Wim en ik een aangepast lespakket gemaakt voor de Nieuw-Zeelandse molenaars. Dat maakte het voor hen mogelijk om

in een korte tijd voldoende kennis en ervaring op te doen. Met trots kunnen we zeggen, dat er nu in Nieuw-Zeeland twee nieuwe en drie bijgeschoolde molenaars zijn.

Nederland

Na terugkomst ben ik gaan werken op molen De Krijgsman in Oosterblokker bij molenaar Erik Dudink. Met zijn 48 jaar ervaring als molenaar kan ik veel van hem leren en delen wij dezelfde visie als het gaat om de toekomst voor het ambacht van molenaar. Zoals we allemaal weten is het uitoefenen en doorgeven van ons ambacht erg belangrijk. Dat is iets waar we zoveel mogelijk onze bijdrage aan kunnen geven.

Doelen

Samen met een aantal andere jongere molenaars hebben we Jong Ambacht opgericht, een commissie binnen het Gilde van Molenaars. Wij hebben als doel om jongeren binnen én buiten het Gilde te bereiken en te mo-

tiveren voor het molenaarsambacht. Mijn rol binnen Jong Ambacht is die van secretaris en samen met Ramon Kroes ben ik ook aanspreekpunt.

Mijn doel binnen de molenwereld is het molenaarsambacht te beheersen, het uit te oefenen en ook weer door te geven. Dit doe ik omdat ik hier plezier in heb, maar ook omdat het die inzet en het doorgeven waard is. Het is iedere dag weer bijzonder om te werken met de eeuwenoude techniek en kennis. Wat zou het jammer zijn als dit verloren zou gaan.

Vier de molen

Een Engelse molenbouwer zei laatst: "You celebrate the mill in The Netherlands, which creates valuable public awareness": Jullie vieren de molen in Nederland, wat een waardevol publiek besef creëert. Laten we de molen dan ook samen vieren, want de molens zijn er voor ons allemaal.

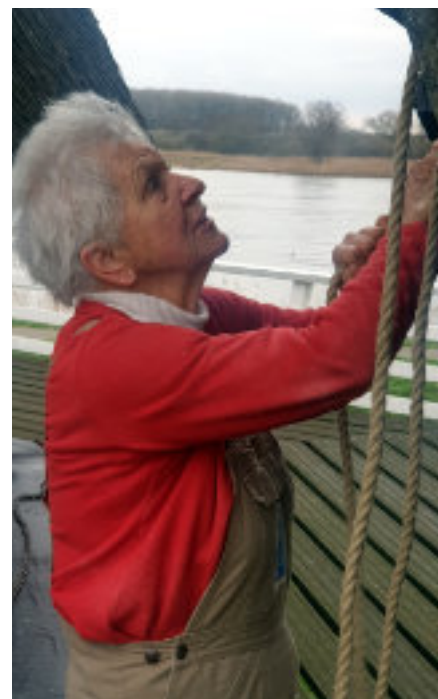

Jeanet, 80 jaar

DOOR: SJAAK POOT

Gelukwensen van de burgemeester (Foto David Berghuis)

Jeanet legt een zeil voor (Foto Sjaak Poot)

Op 2 maart bereikte Jeanet van Bentum de gezegende leeftijd van 80 jaar. Jeanet is molenaar op de molen D'Olde Zwarver in Kampen. Ze ontving van de afdeling Gebouwenbeheer een mooie boodschappentas gemaakt van een oud molenzeil. Ook was burgemeester Sander de Rouwe aanwezig om haar te feliciteren.

Voorgeschiedenis

Door de aders van Jeanet stroomde altijd al een beetje molenaarsbloed. Haar opa, Hendrik van Bentum, was molenaarsknecht op de molen in Renswoude. Hij kocht in 1903 molen De Liefde in Oostzaan. Deze werd gedemonsteerd, per boot naar Amsterdam vervoerd, verder per trein naar Maarsbergen en vandaar per boerenkar naar Woudenberg. Van eind 1903 tot 1949 was de molen daar in bedrijf, stond daarna lange tijd stil en raakte langzamerhand in verval. In 1982 zijn de restanten van de molen gesloopt. Jeanet heeft haar opa niet gekend, want deze overleed in 1939. Wel kwam ze in haar eerste levensjaren regelmatig bij haar oma die naast de molen woonde.

Opleiding

Jeanet volgde in Amsterdam eerst een opleiding tot verpleegkundige en later tot wijkverpleegkundige, waarna ze solliciteerde naar een vacature in Kampen. Jeanet was al jaren lid van De Hollandsche Molen en vond het altijd interessant om in het blad Molens elk jaar te lezen dat er weer meer vrijwillige molenaars slaagden. Haar werk en het huishouden weerhielden haar ervan om de opleiding te gaan volgen. Met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd vielen die belemmeringen weg. Ze begon in 2006 aan de opleiding, deed in 2008 provinciaal examen in Sintjansklooster en in 2009 het landelijk examen in Vriezenveen.

Aan de slag

Na haar slagen werd Jeanet een vaste kracht op molen D'Olde Zwarver. Ze heeft nog een tijd samen met de helaas te vroeg overleden Willemien van de Berg op vrijdag gedraaid. Dat werd dan gekscherend *Women's Day* genoemd (mannen niet welkom). Jeanet geniet nog een goede gezondheid. Ze gaat echter niet meer slepen met zakken van

25 kilo en het klampen van de zeilen laat ze ook aan anderen over (de zeilklampen zitten erg hoog in verband met de remkleppen van de Van Busselneuzen). Voor het voorleggen van de zeilen klimt ze nog rap het hekwerk in. Met 80 jaar zou het mij niet verbazen dat ze de oudste nog actieve vrouwelijke molenaar is. We hopen dat ze nog lang aan de molen verbonden mag blijven.

Kauwtjes

DOOR: ADRIAAN HONIG

Onze molen heeft jeuk. Onder z'n kap zijn kauwtjes in de weer met takjes, papier en andere rotzooi de molen in te hijsen om nesten zo groot als villa's te bouwen. Het gevolg is een enorme puinhoop op de kapzolder en verstoppingen op de kruivloer. Daardoor kan de molen maar nauwelijks zijn kap verroeren.

Opruimen

Het is zaak dus om elke maaldag alle bed en breakfast adressen van de kauwtjes in de molen goed te controleren. Dat leverde onze molenaar-in-opleiding (mio) en mij begin april elke draaidag al een volle meelzak met nestmateriaal op. Daartegenover staat dan wel dat er op het plein voor de molen merkwaardig weinig zwerfvuil wordt aangetroffen. 'Elk nadeel heeft z'n voordeel' geldt dus ook hier weer. Nesten ruimen is geen vrolijke bezigheid. Het liefst zou je de vogels de ruimte geven, maar dat gaat ten koste van de molen. Het is een noodzakelijke strijd die we helaas elk jaar weer moeten voeren.

Gemeente

Terwijl ik over ons jaarlijkse lentegevecht met de kauwtjes mijmer-

de, moest ik aan een ander gevecht denken. Dat is al jaren gaande, namelijk het molenonderhoud en het behoud van een gezonde molenbiotoop. Op de NOS-app las ik: "Tientallen molens in Nederland staan stil en kunnen voorlopig niet draaien. Ze wachten op nieuwe roeden die een hoop geld kosten. Naar verwachting hebben honderden Nederlandse molens de komende tien jaar nieuwe roeden nodig." Ik dacht aan de onlangs gehouden vergadering op het gemeentehuis van de gemeente-molenaars met de verantwoordelijke wethouder. Er is al jaren achterstallig molenonderhoud. Jaarlijkse rapporten van de Monumentenwacht hebben hier helaas niets aan veranderd. Zo'n rapport verdwijnt onder een dikke laag stof bovenop die van vorige jaren. Want er is geen geld en al jaren een onvervulde vacature voor een gemeenteambtenaar voor gemeentemonumenten. Dus is er niemand aanspreekbaar voor vragen van molenaars of ze worden doorverwezen naar waarnemers die de molenaarsvragen "meenemen".

Provincie

Bij de provincie staan we gelukkig wel al enkele jaren op een lijst voor subsidieaanvragen. Helaas is die lijst een wachtlijst van vele jaren geworden door de toegenomen vraag naar het vervangen van roeden. Onze molen is in de gevarezone, niet alleen wat betreft de roeden maar ook voor het algehele onderhoud. Door de jarenlange afwezigheid van onderhoud is nu een restauratie van de gehele molen nodig. Gelukkig geldt mijn ervaring lang niet voor alle gemeentes of provincies. Dat geldt met name niet in gemeentes die hun molens hebben ondergebracht in een stichting. Vaak zit in zo'n stichtingsbestuur ook een of meer mensen die bij de gemeente of de provincie hebben gewerkt. Die weten waar ze met vragen over de molen naar toe kunnen.

Molenbiotoop

Ondertussen wordt het plein voor de molen binnenkort voorzien van nieuwe bestrating en nieuwe bomen. Blijkbaar is daar wel een potje voor. In de rondvraag van de vergadering van de gemeenteraad vraag ik waarom er niet met ons als molenaars is overlegd over de te planten bomen. De molenbiotoop blijkt ook nu weer een bij de gemeente onbekend begrip, want tsja geen gemeenteambtenaar die daar verstand van heeft. Die bomen zijn ondertussen geplaatst: snelle groeiers die twintig tot vijfentwintig meter hoog worden. Volgend jaar worden ze hopelijk vervangen.

Strijd blijft

Als ik mag kiezen tussen de jaarlijkse strijd met de vogels of die met de gemeente kies ik toch voor die met de vogels. Dit jaar hebben zij in de pas geplante bomen op het plein een mooi alternatief om nesten te bouwen. De mio verwachtte na zijn molenaarsexamen een onbezorgde molenaarstoekomst tegemoet te gaan en dat de zon zou doorbreken. Hij beseft nu dat het behoud van de molen altijd een strijd op vele fronten blijft.

Laat je niet afleiden

DOOR: ANJA NOORLANDER, tekst
DANIELLA DE HAAN, foto's

INSTAGRAM: @ODE_AAN_DE_MOLENAARS
@DANIELLADEHAAN.PHOTOGRAPHY

Het gevecht met de eksters

Vanzelfsprekend moet je recht op je doel af gaan! Ons boek om het huidige leven van molenaars en hun gezinnen voor de volgende generaties vast te leggen is voor een groot gedeelte klaar. Natuurlijk moeten er nog vele puntjes op de i gezet worden. Ook hebben we advies gekregen van iemand die meerdere boeken en tijdschriften uitgeeft. Daniella en ik zijn blij met de geboden adviezen en hulp. Er ligt straks een uitvoerbaar plan om het boek uit te brengen.

Verzakt erf?

Het opzeilen kost extra tijd. De laatste tijd heb ik bij het opzeilen een keukentrapje nodig. Wanneer je eenmaal in het end zit, gaat het. Afzeilen is ingewikkeld. De zeilen oprol-

len op borsthoogte is niet te doen. Het probleem is dat ik de zeilen vrijwel niet kan klampen en het keukentrapje nodig heb om mijn knopen te leggen. Mijn lief maakte foto's terwijl ik aan het worstelen was. Naar aanleiding daarvan komt de Technische Commissie een onderzoek doen. Daarbij blijkt het erf op de oostzijde (van zuidwest tot en met noord) minstens 40 centimeter te laag te zijn.

Te korte roeden?

De afgelopen twee jaar zijn er twee nieuwe roeden geplaatst, dus de molenstichting vermoedde dat de roeden te kort zouden zijn. De Technische Commissie is de roeden gaan meten en heeft de afstand tussen roeden en het erf opgemeten. Op de oostzijde bedraagt de

afstand van het erf naar de eerste heklat meer dan 80 centimeter. Na wat kruiverk blijkt dit op de westzijde beduidend minder, maar toch is daar de afstand meer dan wenselijk. Het erf moet omhoog en aan de oostzijde moet er dus 40 centimeter bij. De vraag is wanneer. Het is afleiding van het boek en geeft frustratie.

Kleine klusjes

Ook een stel eksters zorgen voor de nodige frustratie. Hardnekkig blijven zij nestmateriaal aan de molen bevestigen. Eerst op de lange spruit en na vier keer het nest weggehaald te hebben, gaan de eksters over tot het bouwen op de kuip. Ik haal inmiddels elke dag hun nestmateriaal weg. Ik gun ze een mooi

nest met wat leuke kinderen, maar in en op de molen is het gedoemd te mislukken. Ik hoop dat de eksters de boodschap gaan begrijpen.

Aad Schouten komt reuzel brengen. Ik vouw de vellen uit, rijg het garen van de oude zeilen er door en hang het in de kap. Dat is een eenvoudig werkje, waardoor ik na kan denken over het gesprek van deze ochtend op de markt met twee kennissen die ik tegen kwam. Het stel woont al 30 jaar in een prachtig huis uit 1930 in Kinderdijk. Hier hebben zij verbouwd, hun kinderen zijn er geboren en zijn er opgegroeid. Het is hun thuis.

Ruimen of bewaren

Ik heb voor de Verenigde Molenbewoners Kinderdijk drie jaar over de Entreezone Kinderdijk mee mogen praten. In het plan is er geen ruimte voor dit prachtige huis uit de jaren '30, met haar bewoners. Er is ruimte nodig om toeristen te ontvangen en dat ontstaat door een aantal gebouwen te slopen, waaronder Windkracht 4. Dit laatste gebouw is vanaf de bouw voor vrijwel elke Kinderdijker een doorn in het oog. Het is een rechthoekig blok dat in de jaren '90 opzichtig te

gen de dijk is aangebouwd en geen enkele meerwaarde heeft. Het is gebouwd op de fundering van de oude sluizen, wat nu met een Unescostatus ondenkbaar zou zijn.

Wonen of toerisme

Windkracht 4 is door de gemeente aangekocht om te slopen, het Waardhuis van de Nederwaard is door de gemeente ook aangekocht om het in ere te herstellen. Beide heb ik toegejuicht, maar het aankopen van het huis van die kennissen vond ik een heel slecht plan. Dat mensen hun thuis in moeten leveren voor ruimte voor toeristen kan nooit de bedoeling zijn! Er zijn inmiddels al drie bezoekmolens, in plaats van één. Dus er wonen al minder mensen in het gebied. Waar eindigt dit dan?

Gemengde gevoelens

De brief van de gemeente over de voortgang van de Entreezone Kinderdijk wordt door mij met gemengde gevoelens ontvangen. Wordt Windkracht 4 toch niet gesloopt? Dat vind ik echt bijzonder jammer. Het prachtige jaren '30 huis blijft voorlopig wel staan! Wanneer ik op de markt de bewoners spreek en over de

brief begin, zie ik tot mijn verbazing geen blijdschap in hun ogen. Zij hebben een maand geleden een huis gekocht in een andere woonplaats en hun thuis aan de gemeente overgedragen.

Druk

Tijdens het rijgen en uitvouwen van de reuzel, blijf ik maar aan dit gesprek terugdenken. Er is druk op bewoners om te vertrekken, maar ook druk op de kleine gemeenschap van molenaars om hun leven aan te passen. Niet alleen in Kinderdijk, ook op andere plekken. En hoe leg je dat aan andere mensen uit? Hoe uniek deze leefwijze is?

Het boek. Morgen ga ik er met Daniëlla weer vaart achter zetten.

Het uitpakken van de reuzel

Slippende vang

DOOR: BÉ VAN HEUVELEN

Wij hebben op de molen, de Aeolus in Farmsum, een stalen bandvang die voldoende sterk is en bovendien goed is te doseren. Echter op een gegeven moment, zo tegen de winter, ging het opeens allemaal anders. Het gevoel van 'pakken' en doseren was weg en de vangvertraging was veel kleiner geworden. Na onderzoek is niets afwijkend gevonden. Dan eerst maar wat meer ballast op de vangbalk leggen: wij moeten er tenslotte wel veilig mee

kunnen draaien. Vaak wordt de vang dan met zand of schelpengrit ook wat opgeruwd.

Wat is de oorzaak?

In dit geval komt het niet door morsen van reuzel of bijenwas. Na wat denkwerk kwam ik bij de muggen die in grote aantallen in de kap voorkomen. Ze kruipen tussen de band en het bovenwiel en tijdens het vangen veroorzaken ze zo een laagje smeer. Wij hebben het niet

opgelost met zand of grit maar simpel en schoon met een ontvettend schoonmaakmiddel zoals Glassex. We hebben gewoon een halve fles ertussen gespoten, de vang een beetje laten slepen en...hij vangt weer als vanouds, zonder extra ballast en het scheelt een hoop rommel.

Ik schrijf dit zodat andere molenaars er hun voordeel mee kunnen doen.

Bovenwiel, stalen bandvang en vanganker

Pal, stalen bandvang, bovenwiel en fles schoonmaakmiddel

Bolwerksmolen in Deventer met zaag- en droogschuur (Foto: Jeroen Hoekstra)

WORD MOLENAAR

DOOR: BAS DE DEUGD

Voor deze Gildebrief ben ik dicht bij huis gebleven en heb ik een bezoek gebracht aan De Ster in Utrecht. Deze mooie houtzaagmolen ligt behoorlijk ingebouwd naast het centrum en daarom is de molenbiotoop niet zo goed. Maar de cultuurbiotoop is meer dan voldoende! Wat een levendige agenda heeft deze molen en wat een drukte op het molenerf.

De zaagploeg bestaat vandaag uit Rob Leenhouts, molenaar van het eerste uur en technische man. Roel Bennink is sinds 2014 betrokken bij de molen en hoofd houtproducten. Eelco van Norren is sinds 1999 op de molen en verantwoordelijk voor het opleiden van de molenaars. Op dit moment zijn er zes molenaars in opleiding.

Op de voorkant van deze Gildebrief staan naast Eelco, Nadine Haashout en Harmen Leliveld met helemaal rechts op de achtergrond rondleider Endie van Binsbergen.

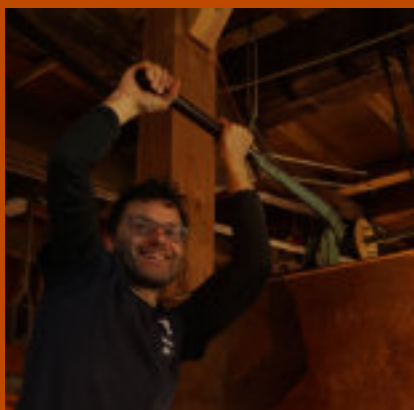
Houtzaagmolen De Ster is het middelpunt van het Molenerf De Ster: het enige, compleet bewaard gebleven houtzaagmolenerf van Nederland. Dit bestaat uit de windmolen met houtzagerij, de molenaarswoning, twee knechtswoningen en drie loodsen om hout te drogen. De top van de molen reikt tot 20 meter en de top van de wieken staat daar nog eens 9 meter boven.

De naam van de molen is afgeleid van de naam van de eerste eigenaar: Arien van der Starren. Hij kreeg, samen met Jordan

van der Ven, in 1721 toestemming om een zaagmolen te bouwen van de vroedschap van Utrecht. De houtzaagmolen stamt oorspronkelijk uit 1739 en van de oorspronkelijke molen was sinds 1911 alleen de zagerij nog over. De molen is tussen 1996 en 1998 herbouwd. De Ster staat aan de Leidsche Rijn in de Utrechtse buurt Lombok.

Elke zaterdagmiddag tussen 13 en 16 uur nemen de rondleiders u graag mee tot bij de wieken en nog hoger, met uitleg en mooie verhalen. Als de wind waait, is de molen in bedrijf. Het molencafe is geopend van 10 tot 18 uur op vrijdag, zaterdag en zondag.

Voor meer info: www.molendester.nu

Eelco van Norren

Het molenerf

De molenbiotoop

De cultuurbiotoop

De krukas

©2024 Het Gilde van Molenaars.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevensverwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Het Gilde van Molenaars.

Geef een eigen draai aan de molen!

Word molenaar!